

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

6

2023

ročník 75

Cena 40 Kč

77

Č a s o p i s

společnosti

wlastenského Museum

w Čechách.

Druhý ročník.

Swazek první.

Dus básnj metrických

od

Imman. Wljlma Šimko.

1. Podobenství.

a) Syn a sialky.

Milému otci syn pravil zarmaucený:

„Soj gá dělat mám, když we wšech starých lidj
Čestě tolik, živnosti kterať naležnu swau?“

To uslyšew, šel s njm otec do zahrady,

Že wůni květkové wydáwaj líbau,

Kde tráwy tenké swé wppjnagj hlau,

Kuště sialky mřsta přede nacházegj.

To když widěl mladě, nechal truchlosti swé.

**Benefiční a charitativní
činnost v knihovnách**

- Knihovna Ústeckého kraje,
Knihovna Třinec a KK Karlovy Vary
- Charitativní antikvariát v MZK

- Návštěva prezidenta Petra Pavla
v knihovně v Karviné
- Generace Z a její přístup ke čtení

Recenze

- České děti a mládež jako čtenáři
v době pandemie 2021
- sborník ke 20. výročí
knihovního zákona

W Praze, nákladem Českého Museum.
1828.

Cyklus o krajských knihovnách

- Školní knihovna Asociace Lucerna v Bologni

Knihovny v novém

- Příběh rekonstrukcí Knihovny E. Špindlera v Roudnici n. Labem
- Knihovna 21. století vzniká v Chomutově

Periodika na území dnešní ČR

- Muzejník – nejstarší stále vycházející vědecký časopis

Příloha „Vizuální identita knihoven“

- Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Prezident Petr Pavel navštívil karvinskou knihovnu s. 210
 ← Ředitelka Regionální knihovny Karviná Markéta Kukrechtová předává dar prezidentovi Petru Pavlovi

↑ Prezident Petr Pavel během brífinku na Masarykově náměstí v Karviné-Fryštátě; v pozadí vlevo budova Regionální knihovny Karviná, kde působí Středisko polské literatury a Středisko hudby a umění

Foto: Milan Haluška

Knihovna jako parták pro benefici s. 203–204
 ↑ Benefiční aukce obrazů na prvním plese Knihovny Ústeckého kraje v roce 2018 (v té době ještě Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem)

Foto: Fotogalerie Knihovny Ústeckého kraje

Školní knihovna Asociace Lucerna v Bologni s. 226–227

↓ Pohled do interiéru knihovny

Foto: M. Motošková a T. Benýšková

Povídání o Kiosku s. 211
 ↑ Samoobslužná pobočka Městské knihovny v Praze v Centru Černý Most

Foto: Václav Cimbál

Knihovna města Ostravy a její senioři s. 232–233

↓ Beseda s hercem Norbertem Lichým

Foto: archiv KMO

Téma – Benefiční a charitativní činnost v knihovnách

- 203_ Knihovna jako parták pro benefici | Jan Černecký
- 205_ Charitativní antikvariát v Moravské zemské knihovně | Jiřina Studenková
- 206_ Dobro žije v Třinci aneb Knihovna Třinec – Mklub: knihovna nejen pro mladé | Hana Pietrová
- 208_ Spolupráce Krajské knihovny Karlovy Vary s neziskovým sektorem | Eva Vodičková
- Události**
- 210_ Prezident Petr Pavel navštívil karvinskou knihovnu | Anna Macurová
- Využití nových technologií**
- 211_ Povídání o Kiosku | Václav Cimbál
- Čtenářství**
- 212_ Generace Z a její přístup ke čtení, médiím a klasickým autorům | Aneta Rebernak Zraková
- 218_ Kniha pro ostravské prvňáčky | Irena Štátná
- Kronika**
- 219_ Za Janou Radovou | Aleš Brožek
- Příloha – Vizualní identita knihoven**
- 220, P1–P4_ Knihovna Jiřího Mahena v Brně: cesta k nové vizuální identitě | Olga Čejková

Periodika na území dnešní ČR

- 221_ **Muzejník – nejstarší stále vycházející vědecký časopis** | Kateřina Spurná
- 222_ **Bibliografie Edice Bibliographica a pestrý svět bibliografií** | Dominik Melichar
- Představujeme**
- 225_ **Veřejná knihovna – srdce obce** | Lenka Dostálová
- 226_ **Krajanské knihovny Školní knihovna Asociace Lucerna v Bologni** | Miroslava Motošková
- Recenze**
- 228_ **České děti a mládež jako čtenáři v době pandemie 2021** | Kamil Bouška
- 230_ **Sborník k 20. výročí knihovního zákona | Senioři a knihovny**
- 232_ **Knihovna města Ostravy a její senioři | Knihovny v novém**
- 234_ **Příběh rekonstrukcí Knihovny Ervína Špindlera v Roudnici nad Labem** | Zuzana Šimáčková
- 236_ **Knihovna 21. století v Chomutově vzniká z bývalých lázní** | Bedřich Fryč
- 238_ **Anketa – 75 let časopisu Čtenář** | Lenka Prucková, Jan Kaňka
- 239_ **Ze světa** | Roman Giebisch
- 240_ **Literární výročí červenec** | Milan Valden

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

- Topic – Beneficent and charitable activities at libraries**
- 203_ The library as a partner for benefits | Jan Černecký
- 205_ The charity second-hand bookshop at the Moravian Library | Jiřina Studenková
- 206_ Goodness lives in Třinec | Hana Pietrová
- 208_ Collaboration between the Karlovy Vary Regional Library and the non-profit sector | Eva Vodičková
- Events**
- 210_ President Petr Pavel visited the Karviná Library | Anna Macurová
- 211_ Using new technologies Talking about the Kiosk | Václav Cimbál
- Readership**
- 212_ Generation Z and their access to reading, media and classic authors | Aneta Rebernak Zraková
- 218_ A book for Ostrava first-years | Irena Štátná
- 219_ Chronicle Remembering Jana Radová | Aleš Brožek
- Libraries' visual identities – supplement**
- 220, P1–P4_ Jiří Mahen Library in Brno: the way to a new visual identity | Olga Čejková
- Periodicals from what is now the Czech Republic**
- 221_ Muzejník – the oldest scientific journal still being published | Kateřina Spurná
- Bibliography**
- 222_ The Bibliographica series and the colourful world of bibliography | Dominik Melichar
- Presenting**
- 225_ The public library – the heart of the community | Lenka Dostálová
- Expatriate libraries**
- 226_ Lucerna School Library Association in Bologna | Miroslava Motošková
- Reviews**
- 228_ Czech children and youth during the pandemic 2021 | Kamil Bouška
- 230_ Anthology on the 20th anniversary of the Library Act | Milan Valden
- Seniors and libraries**
- 232_ Ostrava Library and its seniors | Jarmila Burešová
- Libraries afresh**
- 234_ The story of the reconstructions of the Ervín Špindler Library in Roudnice nad Labem | Zuzana Šimáčková
- 236_ A 21st century library emerging from a former spa in Chomutov | Bedřich Fryč
- 238_ Survey – 75 years of Čtenář | Lenka Prucková, Jan Kaňka
- 239_ From the World | Roman Giebisch
- 240_ Literary anniversaries July | Milan Valden

INHALT

- Thema – Wohltätigkeits- und Wohltätigkeitsaktivitäten in Bibliotheken**
- 203_ Bibliothek als ein Partner für ein Benefiz | Jan Černecký
- 205_ Ein Gemeinnütziger Antiquariatsladen in der Mährischen Staatsbibliothek | Jiřina Studenková
- 206_ Das Gute lebt in Třinec | Hana Pietrová
- 208_ Zusammenarbeit der Regionalbibliothek Karlsbad mit dem gemeinnützigen Sektor | Eva Vodičková
- Ereignisse**
- 210_ Der Staatspräsident Petr Pavel besuchte die Bibliothek in Karviná | Anna Macurová
- 211_ Benutzung der neuen Technologien Man erzählt über Kiosk | Václav Cimbál
- Leserschaft**
- 212_ Generation Z und ihre Herangehensweise an Lesen, Medien und klassische Autoren | Aneta Rebernak Zraková
- 218_ Ein Buch für Erstklässlern aus Ostrava | Irena Štátná
- 219_ Chronik Zu Jana Radová | Aleš Brožek
- Beilage – Visuelle Identität von Bibliotheken**
- 220, P1–P4_ Jiří Mahen Bibliothek in Brno: die Reise zu einer visuellen Identität | Olga Čejková
- Zeitschriften auf dem Gebiet der heutigen Tschechischen Republik**
- 221_ Muzejník – die älteste noch veröffentlichte wissenschaftliche Zeitschrift | Kateřina Spurná
- Bibliografie**
- 222_ Edition Bibliographica und die bunte Welt der Bibliographien | Dominik Melichar
- Wir präsentieren**
- 225_ Öffentliche Bibliothek – das Herz des Dorfes | Lenka Dostálová
- Auslandsbibliothek**
- 226_ Die Schulbibliothek des Vereins Luzern in Bologna | Miroslava Motošková
- Rezenion**
- 228_ Tschechische Kinder und die Jugend während der Pandemie in 2021 | Kamil Bouška
- 230_ Sammelband zum 20-jährigen Bestehen des Bibliotheksgesetzes | Milan Valden
- Senioren und Bibliotheken**
- 232_ Die Bibliothek in der Stadt Ostrava und ihre Senioren | Jarmila Burešová
- Bibliotheken in den neuen Mänteln**
- 234_ Eine Geschichte der Wiederaufbau der Ervín Špindler Bibliothek in Roudnice nad Labem | Zuzana Šimáčková
- 236_ Die Bibliothek des 21. Jahrhunderts in Chomutov entstand in einem ehemaligen Kurort | Bedřich Fryč
- 238_ Umfrage – Čtenář feiert 75 Jahre | Lenka Prucková, Jan Kaňka
- 239_ Aus der Welt | Roman Giebisch
- 240_ Literarische Jahrestage Juli | Milan Valden

Červnové ohlížení

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, sedmdesátý pátý ročník časopisu *Čtenář* se tímto číslem utěšeně překuljuje do své druhé poloviny. Shodou okolností s jeho přípravou proběhly také 28. ročníky knižních veletrhů, nám blízkého v Lipsku i *Svět knihy* v Praze, z řady chystaných akcí knihovnická obec vyhlíží přípravy konference *Knihovny současnosti*. Mnohé z toho se budeme snažit v rámci kapacitních možností reflektovat i na stránkách tohoto periodika.

Tentokrát všem aktuálním příspěvkům vévodí zpráva o návštěvě prezidenta Petra Pavla v Regionální knihovně Karviná. Je to poprvé za dobu existence tohoto časopisu, kdy se na jeho stránkách v této roli objevuje hlava českého státu. Před několika lety jsme jako prvního ministra kultury vyzpovídali i Lubomíra Zaorálka. Současný ministr Martin Baxa se svými odpověďmi už téměř rok otálí...

S výjimkou osoby Václava Havla však nebylo mnoho důvodů zalitovat, proč prezident na stránkách *Čtenáře* chyběl. Vzpomeňme na nechvalně známé aktivity někdejšího prezidenta Václava Klause, který svým negativním jednáním prakticky na generace zlikvidoval veškerou naději na stavbu nové moderní budovy Národní knihovny ČR (včetně hrozby přivazování se k bagru, který by se na Letenské pláni chystal hloubit základy stavby podle návrhu architekta Jana Kaplického...). Zdatně a farizejsky mu v tom pomáhal primátor Pavel Bém. Nemělo by být opomenuto ani „památné“ vyjádření starosty pražských Stodůlek Davida Vodrážky, který si ještě lokajsky přisadil a netuctový návrh podoby budoucí knihovny přirovnal k chrchlu...

Časopis jako kronika oboru přináší tentokrát pohled na působení knihoven v oblasti charitativní činnosti, informaci o samoobslužném knihovnickém provozu Městské knihovny v Praze v Centru Černý Most, nechává nahlédnout na budoucí podobu městské knihovny v Chomutově, která vznikne přestavbou roky uzavřených lázní. Zavede nás do Roudnice nad Labem, kde si rekonstrukcí prošli už několikrát. Nechybí pohled na nejmladší čtenářskou generaci označovanou jako Z, jež se narodila a vyrůstá obklopena moderními technologiemi a technikou, a na její vztah k četbě, médiím a vnímání klasiků. Za knihovnou české menšiny se tentokrát podíváme do italské Bologni...

Nezbývá mi, než abych vám popřál příjemné chvíle nad stránkami čerstvého čísla časopisu, jež redakce připravovala s ne menšími ambicemi, než aby opět naplnila své předsevzetí být kronikou knihovnického oboru.

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávký na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda), Bc. Kateřina Bajo, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojčíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 12. 6. 2023, vyšlo 19. 6. 2023. Nevýžádané rukopisy se nevracejí.

Popíska k titulní straně obálky

Časopis Společnosti vlastenského Museum w Čechách, 1828. Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z 10 D 9 Foto: Knihovna Národního muzea

Knihovna jako parták pro benefici

Knihovna Ústeckého kraje aktivně podporuje nejrůznější benefiční kampaně a akce. Kromě poskytování prostoru pro veřejné sbírky objíždí dobročinné festivaly, účastní se charitativních závodů nebo organizuje vlastní benefiční plesy. Ředitelka ústecké knihovny Jana Linhartová je přesvědčená, že knihovny mají potenciál být dobrými partáky pro jakýkoliv typ benefice.

Ředitelka Knihovny Ústeckého kraje Jana Linhartová na letošním benefičním plese předává výtěžek z tombole a aukce zástupci spolku Felisicat

České knihovny se v rámci své transformace proměňují z tichých půjčoven knih v živá kulturní, vzdělávací a komunitní centra, neustále navazují nová partnerství a aktivně se zapojují do nejrůznějších akcí, projektů a kampaní. V současné době je pak velmi diskutovaným tématem zapojení knihoven do benefičních akcí a kampaní. Jaké jsou v této oblasti vlastně možnosti? A může vůbec příspěvková organizace podporovat charitu? Knihovna Ústeckého kraje má v tomto ohledu jasno. Možností pomoci je podle její ředitelky nespočet, stačí jen chtít.

ZAPOJENÍ DO AKCÍ JINÝCH

Tím nejjednodušším způsobem, jak může knihovna přispět na dobročinný účel, je umožnit ve svých prostorách realizaci benefiční sbírky nebo alespoň sdílet prostřednictvím svých komunikačních kanálů informace o její existenci a možnostech, jak přispět. Mnoho knihoven se takto již pravidelně zapojuje například do sbírky ke Dni válečných veteránů, kterou každoročně v listopadu realizuje nezisková organizace Post Bellum. Tato sbírka v knihovnách obvykle probíhá tak, že je u registračních a výpůjčních pultů umístěna jedna nebo více kasiček, do nichž mohou jak návštěvníci, tak i zaměstnanci knihovny přispět libovolnou částkou a odnést si vlčí mák, jenž je symbolem této sbírkové kampaně. Obdobných benefičních sbírek a kampaní existuje celá řada. Knihovna Ústeckého kraje se zapojuje ještě například do květnové sbírky pořádané u příležitosti Českého dne boje proti rakovině nebo do říjnové sbírky Bílá pastelka.

Další možností podpory je navázání dlouhodobé spolupráce s organizacemi, jež se benefiční činnosti věnují již z podstaty své existence. Knihovna Ústeckého kraje takto začala spolupracovat například s organizací Tyflocentrum, která se zaměřuje na pomoc lidem s postižením zraku. V rámci této spolupráce v naší knihovně již druhým rokem pravidelně probíhají veřejné tančírny pro nevidomé a slabozraké.

Knihovnám, které mají kapacitu a vybavení pro účast na výjezdních akcích, se pak nabízí možnost zapojit se do nejrůznějších charitativních festivalů. Například Knihovna Ústeckého kraje se takto stala partnerem benefičního festivalu *Útulek fest*. Každý rok v červnu tak knihovníci z krajské knihovny vyrážejí se stánkem na tuto hudební open air akci, jejíž výtěžek je věnován podpoře opuštěných zvířat v útulcích.

Kromě zmiňovaného *Útulek festu* se ústečtí knihovníci pravidelně účastní ještě každoročního charitativního závodu *Běh Upřímných srdcí*. Výtěžek z této sportovní akce, jež tradičně probíhá

na břehu ústeckého jezera Milada, putuje na pomoc hendikepovaným osobám, dětem a talentovaným mladým sportovcům.

VLASTNÍ AKCE

Samostatnou kapitolou pak je realizace vlastních dobročinných akcí. Knihovna Ústeckého kraje takto realizovala již dva benefiční plesy, na nichž se dohromady vybralo necelých 60 000 korun. *Pravdou je, že příspěvková organizace obvykle sama nemůže uspořádat sbírku nebo aukci, a to ani v případě, že je výtěžek určen na charitativní účely. Stačí se však při organizaci takovéto akce spojit s nadačním fondem nebo neziskovou organizací, které mají možnost tyto aktivity zaštitit. Při organizaci prvního plesu knihovny jsme například navázali spolupráci s nadačním fondem Upřímné srdce. Ve spolupráci s touto nadací jsme vytipovali rodinu, kde tatínek sám vychovává dcerku postiženou epilepsií a vývojovou vadou a syna, jemuž lékaři diagnostikovali ADHD. Stanovili jsme si poměrně strážlivý cíl, a to vybrat přibližně 7000 korun na nákup nových dioptrických brýlí, které zmiňovaný pán potřeboval a na které mu bohužel v rodinném rozpočtu nezbývaly finance. Na ples se nám nakonec podařilo vybrat přes 30 000 korun a kromě dioptrických brýlí jsme tak celé rodině mohli zaplatit týdenní pobyt v lázních,* popisuje ředitelka Knihovny Ústeckého kraje Jana Linhartová.

Benefici byl zasvěcen i letošní ples ústecké krajské knihovny. Tentokrát se knihovna spojila se spolkem Feliscat, jenž v Ústí nad Labem a okolí pomáhá opuštěným a nemocným kočkám. Na tento dobročinný účel návštěvníci plesu v rámci tomboly a aukce dohromady přispěli více než 25 000 korunami.

To, co v rámci dobročinnosti dělá naše knihovna, je jen pár příkladů, kudy se mohou menší i větší knihovny v této oblasti vydat. Těch cest a možností je však samozřejmě mnohem více. Stejně jako u jakékoliv jiné aktivity, vše záleží především na lidech a na jejich ochotě udělat něco navíc nebo udělat něco trochu jinak, než jak se to dělá běžně. Faktem však je, že knihovny mají možnosti i potenciál být užitečným partákem pro benefici téměř v jakékoliv oblasti, říká Jana Linhartová.

JAN ČERNECKÝ | cernecky@svkul.cz

Foto: Fotogalerie Knihovny Ústeckého kraje

Tým Knihovny Ústeckého kraje na charitativním závodě Běh Upřímných srdcí

Téma

Benefiční a charitativní činnost v knihovnách

Charitativní antikvariát v Moravské zemské knihovně

V adventním období roku 2022 se v prostorách Moravské zemské knihovny v Brně (MZK) uskutečnil tradiční Charitativní antikvariát. Celý výtěžek ve výši 53 533 korun byl darován na financování ubytovny pro rodiče onkologicky nemocných dětí v Brně Černých Polích.

Jednalo se již o 9. ročník Charitativního antikvariátu, který je zřízen vždy pouze na období adventu. Pořádá ho Moravský dobročinný spolek, z. s. Posledních šest ročníků proběhlo v MZK, v některých letech se antikvariát konal na více místech zároveň. Podstata je jednoduchá – lidé darují svoje přečtené a nepotřebné knihy. Darované knihy se zde ocení a přímo prodávají. Ceny se pohybují od 20 korun, nejdražší knihy tu najdete v částce přesahující 200 korun. Celá tržba pak putuje do zapečetěné kasičky neziskové organizace – v posledních ročnících do kasičky Nadačního fondu dětské onkologie KRTEK.

Charitativní antikvariát přitahuje milovníky knih, kteří mají zájem podpořit dobrou věc. Požadavkem na přijímané knihy je pouze to, aby nebyly potrhané nebo znečištěné. Pokud splní tato kritéria, rádi přijímáme knihy z jakékoliv kategorie. Příjem probíhá přímo na místě v otvírací době antikvariátu, není nutné se předem ohlašovat. Pro nás je důležité nejen množství darovaných knih, ale také jejich kvalita. Velmi si ceníme, když dárci přistupují ke knihám jako k daru. To znamená, že i když oni sami je ve své knihovně nechťejí, tak věří, že mohou potěšit někoho jiného. V ideálním případě přispějí pěti nebo deseti knížkami, které najdou nového majitele velmi rychle. Během let existence antikvariátu si to dárci stále více uvědomují a některé knihy se prakticky ihned vyprodají.

Pokud jde o zájem o knihy nabízené v našem antikvariátu, vedle české a zahraniční beletrie jsou velmi populární knihy poezie, o umění, historii a cestopisy. Do antikvariátu si zvykli lidé chodit i s dětmi pro dětskou literaturu. Knihy na pultě se neustále obměňují, a tak nikdy nevíme, jaké poklady se v daný okamžik v antikvariátu objeví. Rádi máme i své stálé zákazníky, přicházejí opakovaně a vždy si něco koupí. Charitativní antikvariát je umístěn v prostorách vstupní haly MZK a je přístupný všem bez ohledu na to, zda jsou čtenáři knihovny.

Výtěžek z darů se předává Nadačnímu fondu dětské onkologie KRTEK, který ho využívá k financování ubytovny pro rodiče onkologicky nemocných dětí. Ta je umístěna v Černých Polích v Brně naproti dětské nemocnici, aby mohli být rodiče malým pacientům nablízku. Pobyt pro rodiče je tam zdarma. Peníze získané prostřednictvím Charitativního antikvariátu tedy přispívají k tomu, aby blízcí lidé mohli být spolu i v nejtěžších chvílích.

Charitativní antikvariát propojuje lidi a organizace, kteří se snaží udělat něco dobrého, byť nemusí. MZK a další pronajímatelé podporují akci tím, že poskytnou bezplatný pronájem a příznivé podmínky k prodeji. Dárci vyřadí knihy a přijdou je darovat. Na druhé straně je někdo jiný objeví jako literární poklad a potěší jej. I když loňský výtěžek nebyl rekordní, má velkou cenu díky vůli mnoha institucí a lidí, kteří se na organizaci antikvariátu podíleli. Je příkladem toho, že i prostřednictvím jednoduchých akcí můžeme vytvářet změny a přispívat k lepšímu světu.

JÍŘINA STUDENKOVÁ | moravskyspolek@seznam.cz
Autorka pracuje pro Moravský dobročinný spolek, z. s.

Do čísla přispěli

Bc. Kamil Bouška – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Ing. Aleš Brožek** – emeritní ředitel Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem ■ **Mgr. Jarmila Burešová** – Knihovna města Ostravy ■ **PhDr. Václav Cimbál, Ph.D.** – Městská knihovna v Praze ■ **Mgr. Olga Čejková** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ **Jan Černecký** – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem ■ **Mgr. Lenka Dostálová** – Moravská zemská knihovna v Brně ■ **Mgr. Bedřich Fryč** – Chomutovská knihovna ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Ing. Jan Kaňka** – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně ■ **Mgr. Anna Macurová** – Regionální knihovna Karviná ■ **Mgr. Dominik Melichar** – Ústav pro českou literaturu AV ČR ■ **Mgr. Miroslava Motošková, Ph.D.** – Česká škola Asociace Lucerna – Bologna ■ **Bc. Hana Pietrová** – Knihovna Třinec ■ **RNDr. Lenka Prucková** – Knihovna města Olomouce ■ **Mgr. Aneta Rebernk Zraková** – Ústav pro českou literaturu AV ČR ■ **Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D.** – Národní muzeum ■ **Mgr. Jiřina Studenková** – Moravský dobročinný spolek ■ **Mgr. Zuzana Šimáčková** – Knihovna Ervína Špindlera ■ **Mgr. Irena Štátná** – Knihovna města Ostravy ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR ■ **Ing. Eva Vodičková** – Krajská knihovna Karlovy Vary

Dobro žije v Třinci

aneb Knihovna Třinec – Mklub: knihovna nejen pro mladé

Knihovna je nejlepší místo na světě, kde můžete potkat mraky lidí s různými potřebami. Pro organizátora zlatý důl na nápady! Jakožto knihovnice za pultem jsem měla a vždycky budu mít velkou potřebu nejen dát lidem prostor pro sdílení příběhů, ale nejvíc mě zajímalo, co se stane, když lidi pobídnou, ponouknu, vyzvu k tomu, něco s tím udělat...

KNIHOVNÍK SÁM NIC NEZMŮŽE!

Pokud chcete dobrou benefici, zeptejte se lidí, co potřebují. Zapojte je. Ve všech možných knihovnách s různými knihovnicemi a uživateli to prostě bude rozdílné. Nekonečná množina pravděpodobností. U nás v Knihovně Třinec to fungovalo dobře tehdy, pokud jsme našli někoho/něco, kdo/co je srdcem celé iniciativy. Můžeme mu říkat nositel myšlenky, kurátor nebo iniciátor; nejlépe někdo z veřejnosti. Knihovnicka zde sehrává roli koordinátora či mentora týmu. Někdy přichází nositel myšlenky sám a chce pomoc od knihovny. Jindy, a to je většinou v našem případě, mám v tom prsty já. Jde o systematickou práci, kdy nabízím našim mladým uživatelům a dobrovolníkům v Mklubu možnost se zapojit nebo přijít s vlastní iniciativou něco změnit. Být iniciátorem!

Velmi pomáhá, že už máme dvanáct let prostor, kde se mladí mohou scházet, a k tomu už více než osm let pravidelně ve středu pořádáme schůzky Dobrovolnického centra K3. Na našich setkáních společně hledáme dobro. Protože víme, že touto činností se nejlépe naučíme něco o sobě samých a hlavně si mladí lidé mohou vyzkoušet tak trochu nanečisto být zodpovědní, mít roli, začít a dokončit svůj nápad.

CO SE NÁM POVEDLO?

Dobro pro slony

Dobrovolníci chtěli podpořit třineckou ikonu – mladého biologa, ochránce slonů v Africe. Většina z nich ho znala jako legendu, protože o něm slyšeli od učitelů ve škole, kterou navštěvoval a kam oni chodí teď. Arthur F. Sniegone chytá pašeráky slonoviny a dělá osvětu o ochraně vzácných druhů slonů. Jeho organizace Save-Elephants (save-elephants.org) potřebuje finanční podporu stále. Pro náš tým to byla jedinečná příležitost, jak podpořit přímo nositele myšlenky. Propojili jsme se jako nikdy předtím, hledali podporovatele a partnery. Perfektní příležitost přišla, když nadace Via otevřela program Dobro-druzi, kde nabízí zdvojnásobení částky, kterou by mladí lidé do 26 let získali pro svou benefiční činnost. Naši dobrovolníci byli se svým nápadem do programu vybráni. Členové organizace Save-Elephants se s nimi sešli na schůzce za přítomnosti člena Nadace Via.

Tým Dobro pro slony představil svůj plán všem partnerům a zúčastnil se školení na téma filantropie. Všechno mohlo začít. Tým dobrovolníků se rychle rozrostl na dvacet členů. Společně

Dobro pro slony – lekce pro školy vedené dobrovolnicí

uspořádali sousedskou snídani, na které v létě 2019 vybrali na ulici za bílého dne 20 000 korun. Dále na podzim uspořádali lekce pro žáky na školách o ochraně slonů, kterou navštívilo 300 žáků, s výtěžkem 3384 Kč. Celý program dobrovolníci završili Večerem pro Arthura F. Sniegona, během kterého se díky dražbě obrazů vytvořených knihovnicí a dětmi vybralo 12 889 Kč. Celkem se podařilo získat a dále zdvojnásobit ve prospěch slonů 36 723 Kč.

Dobro doučuje (od začátku pandemie)

Čas je to nejdražší, co máme, a taky to je nejtvrďší měna našich dobrovolníků. Proto doučování dětí s dobrovolnicí v knihovně bereme přirozeně jako dobročinnost. Knihovny byly zavřeny, děti ve školách ještě nenaskočily na online výuku a my jsme i v čase lockdownu aktivně hledali, jak můžeme naše dobrovolníky zapojit. Do toho se jednoho dne ozvali ze sociálního odboru v Třinci s žádostí o pomoc. OSPOD¹ jim hlásil velký problém, že si hodně rodičů neví rady s plněním úkolů na online platformách svých dětí. Začala pro nás zatím nekončící iniciativa. Dobrovolníci doučují v knihovně skoro každý den, týdně to bývá průměrně 14 hodin. Už čtyři roky. Stali se z nás spolehliví partneři, důvěřují nám učitelé i rodiče a v současnosti probíhá samostatný nábor doučovatelů. Knihovnou prošly stovky dětí,

Dobro doučuje – Současný tým Dobrovolnického centra K3 pod vedením Lucie Szuscikové

kteří našly znovu chuť začít. Dobrovolníci jim dávají větší jistotu do budoucna. Naše knihovna je pak nejen místem pro vzdělání a setkávání, ale také bezpečné a pravé místo pro to, napravit své chyby a jít dál.

Jeden svět Třinec – zahájení koncertem Hlavně nesmí být smutno

Dobro pro jeden svět 2023

Festival dokumentárních filmů *Jeden svět* nám jako knihovně dává příležitost dělat dobro každý rok trochu jinak. V minulosti proběhly různé materiální sbírky či podpory místních komunit zapojením do programu festivalu. Tento rok jsme uspořádali společně s naší úžasnou základní uměleckou školou koncert pro Jeden svět a Ukrajinu s názvem Hlavně nesmí být smutno, sestavený z repertoáru písní Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Na koncert jsme zdarma pozvali Ukrajince a jejich rodiny žijící v regionu. Díky spolupráci s organizacemi (Charita, Slezská diakonie a sociální odbor města Třince), které nám pomohly rozdat 140 vstupenek, jich na koncert zavítalo více než sto. Celkem nás bylo v sále 350 a společně jsme zahájili koncert česko-ukrajinsky – písní Modlitba za Ukrajinu.

Dobročinnost do knihovny neodmyslitelně patří. Pokud vám to dává smysl, zkrátka se do toho pusťte! Nemůžete nic ztratit. Jen získáte.

Knihovna je nejlepší místo na světě, protože tam můžete experimentovat a dělat věci pro lidi a jinak!

HANA PIETROVÁ | hana.petrova@gmail.com

Foto: Vlasta Casadio – Knihovna Třinec

¹ Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Spolupráce Krajské knihovny Karlovy Vary s neziskovým sektorem

Knihovny jsou místem, které je otevřené spolupráci a pomoci druhým, proto spolupráce s neziskovým sektorem pro ně představuje samozřejmost. Článek je výčtem, s kterými organizacemi spolupracuje Krajská knihovna Karlovy Vary.

■ **SPOLEČNOST RYTMUS – OD KLIENTA K OBČANOVÍ, Z. Ú.**

V rámci služby „sociální rehabilitace“, metody spolupráce „podporované zaměstnávání“, která je zaměřena na nalezení a udržení pracovního místa v běžných podmínkách, zaměstnáváme dva klienty. Oba pomáhají s balením knih. Tato činnost je velmi důležitá k ochraně fondu knihovny a zároveň u klientů napomáhá k rozvoji jemné motoriky a komunikačních dovedností. Oba klienti jsou v úzké spolupráci s knihovnicí, která je jim nápomocna, a jeden z klientů má ke své činnosti i asistenta.

■ **NEZISKOVÁ ORGANIZACE SONS ČR, Z. S.**

SONS ČR, z. s., spolu s obecně prospěšnými společnostmi – Tyfloservisem, o. p. s., a krajským TyfloCentrem – poskytuje skutečně kompletní škálu služeb pro osoby se zrakovým hendikepem, dostupných pro všechny, kteří je potřebují. Pro neziskovou organizaci SONS ČR, z. s., jsme v dubnu tohoto roku zrealizovali krásnou charitativní akci. V rámci akce Den země probíhal charitativní bazar, na kterém jsme pro SONS vybrali nezanedbatelných 11 838 korun.

Knihovna také participuje jako jeden z partnerů v projektu *POMĚ*. V rámci projektu byla Základní uměleckou školou v Sokolově vytvořena haptická sbírka „Vnímám, i když nevidím“. Jedná se o soubor s 51 výrobky z různých materiálů a také z keramiky. Sbírkou lze rozdělit do čtyř vzájemně propojených okruhů: velké hmatové objekty (labyrinty, mísy, plastiky), hry, vůně a doplnková 2D tvorba (koláže, motta).

Soubor je deponován v krajské knihovně a má sloužit zájemcům z celé ČR, kteří si budou moci sbírku nebo jednotlivé exponáty zapůjčit na výstavy a další příležitosti. Zapůjčení je zdarma.

Se společností SONS ČR, z. s., spolupracuje Oddělení pro handicapované naší knihovny. Kolegyně z tohoto oddělení organizuje každý rok akci pod názvem *Život s handicapem*, jejímž cílem je zviditelnit záslužnou práci organizací, které se věnují zdravotně znevýhodněným, a zároveň ukázat, jak se těmto spoluobčanům žije v naší společnosti.

Pletení a háčkování pro dobrou věc – dobrovolnická aktivita, při které se setkávají pletářky a vytvářejí výrobky do nemocnic, domů pro seniory či pro charitativní účely

Momentka z akce Green Day

V dopoledních hodinách probíhají přednášky pro studenty středních škol. V odpoledních hodinách probíhá program pro veřejnost, tentokrát např. představení sledge hokejového týmu SKV Sharks Karlovy Vary. Součástí tohoto dne je i seznámení s podporou chráněného bydlení osob s mentálním znevýhodněním, kterou poskytují Společnost Dolmen, z. ú.

Pod Společnost Dolmen, z. ú., také spadá tréninkové místo Oáza v Sokolově, se kterým spolupracujeme při pořádání akcí s občerstvením. Klienti jejich zařízení obsluhují návštěvníky akce. Zmiňované neziskové organizace mají pro své akce, schůze a případná jednání k dispozici prostory v Oddělení pro handicapované.

■ **VEŘEJNÉ SBÍRKY**

Neziskové organizace na podporu své činnosti a propagaci problematiky, které se věnují, pořádají veřejné sbírky za účelem získání finančních prostředků na svou činnost. Naše knihovna je nápomocna těmto sbírkám, a to prostřednictvím sbírkových míst v prostoru

knihovny. Podporujeme takto sbírku Dne válečných veteránů, která probíhá každý rok. Celosvětově se slaví 11. listopadu u příležitosti konce první světové války. Květy vlčího máku pokrývaly hroby vojáků padlých na západní frontě, a staly se proto symbolem tohoto svátku. Druhou sbírkou, kterou podporujeme, je Český den proti rakovině, což je nejstarší sbírka v ČR, jež se koná už od roku 1996. Koupí měsíčku lékařského lidé podpoří boj proti rakovině. A třetí a zatím poslední podporovanou sbírkou je sbírka Světluška pro rozsvícení života nevidomých, která probíhá vždy v září.

■ **DOBROVOLNICKÉ CENTRUM INSTANĎ, Z. Ú., A JINÉ**

Jedná se o neziskovou organizaci, která zajišťuje činnost dobrovolníků v celém Karlovarském kraji. Díky tomuto centru máme zajištěny dobrovolníky v naší knihovně. Dále spolupracujeme na propagačních akcích či společných akcích pro dobrovolníky, jako je piknik či předvánoční posezení.

V rámci dobrovolnictví spolupracujeme s neziskovou organizací Nedoklubko, z. s., a s Nadačním fondem LA VIDA LOCA. Pro společnosti Nedoklubko dobrovolnice háčkují chobotničky, které se dávají dětem do inkubátorů a chapadélko chobotničky nahrazuje pupeční šňůru maminky. Nadační fond LA VIDA LOCA s projektem *Život v kufříku* připravuje pro děti, které jsou odložené v porodnici, kufřík, kde naleznou své první fotografie, hračky, oblečky. Tyto výrobky pocházejí od dobrovolnic z projektu *Pleteme a háčujeme pro dobrou věc* v naší knihovně.

Více o dobrovolnictví v knihovnách je uvedeno v březnovém čísle *Čtenáře* (č. 3, s. 83–87; <https://svkkl.cz/ctenar/detail/215>). Existuje mnoho forem spolupráce s neziskovým sektorem. Knihovnám přinášejí nové nápady, kreativitu a rozšíření obzorů.

EVA VODIČKOVÁ | vodickova@knihovnakv.cz

Foto: archiv KK Karlovy Vary

Prezident Petr Pavel navštívil karvinskou knihovnu

Prezident Petr Pavel během své návštěvy Moravskoslezského kraje zavítal dne 29. 3. 2023 do Karviné. Program návštěvy prezidenta republiky zahrnoval setkání se zástupci karvinských podnikatelů, sportovních a kulturních organizací, kam byla pozvána i ředitelka karvinské knihovny Markéta Kukrechtová. Uskutečnilo se v Městském informačním centru při Regionální knihovně Karviná, což bylo pro knihovnu zvlášť prestižní a významné.

Foto: Milan Haluška

Účastníci debaty s prezidentem Petrem Pavlem v galerijních prostorách Městského informačního centra

Městský dům na náměstí v Karviné-Fryštátě, ve kterém Regionální knihovna Karviná kromě Městského informačního centra provozuje i Galerii města Karviné, nabízí nově zrekonstruované prostory pro poskytování informací, pro výstavní činnost a stal se reprezentativním místem pro setkávání. Budova je součástí měšťanské zástavby v historickém centru města, z nichž tři domy byly zrekonstruovány a získaly titul krajská Památka roku 2022.

Setkání s prezidentem Petrem Pavlem se konalo v galerijních prostorách Městského informačního centra. Mělo formu diskuse, kterou připravili a moderovali zástupci Iniciativy Dokořán, organizace, která dlouhodobě usiluje o zvyšování kvality života na Karvinsku a aktivně spolupracuje s knihovnou.

Debaty s prezidentem Pavlem se zúčastnilo šestnáct zástupců karvinských kulturních a sportovních organizací i místních podnikatelů, tzv. karvinských „srdcařů“, kteří mají blízký vztah k městu, není jim lhostejná jeho budoucnost a mají chuť aktivně přispět k jeho změně k lepšímu. Během diskuse představili činnost a aktivity, které připravují a nabízejí občanům města

tak, aby každý našel pro sebe možnosti vyžití v oblasti kultury, vzdělávání a sportu. Diskuse se týkala především podnikání a prosazování nových projektů, vedoucích ke zkvalitnění života občanů Karviné.

Mezi diskutujícími byli např. předseda Iniciativy Dokořán Lukáš Heczeko, Milan Haluška z informačního portálu Karviná žije, prezident Sborového studia Permoník Petr Kazík, předseda Symfonického dechového orchestru Májovák Petr Žeňč a již výše zmíněná ředitelka Regionální knihovny Karviná Markéta Kukrechtová, která představila činnost karvinské knihovny a široké spektrum služeb, které knihovna nabízí občanům města. *Panu prezidentovi jsme za karvinskou knihovnu předali také dary, mimo jiné grafiky mladého autora Wiktora Macury – kresby budovy karvinské knihovny a tří zrekonstruovaných domů na Masarykově náměstí v Karviné-Fryštátě – jako vzpomínku na návštěvu Karviné, uvedla ředitelka knihovny Markéta Kukrechtová.*

Po setkání s karvinskými srdcaři se na Masarykově náměstí před budovou Městského informačního centra konal mediální brífink prezidenta Petra Pavla s karvinskými občany.

ANNA MACUROVÁ | anna.macurova@rkka.cz

Povídání o Kiosku

Foto: Václav Cimbál

Kiosek je plně samoobslužná pobočka bez trvalé přítomnosti knihovníka, do které je umožněn vstup pouze čtenářům Městské knihovny v Praze (MKP). Jako na jakékoliv jiné pobočce si zde mohou knihy půjčovat, vracet a vyzvedávat rezervace. Samozřejmě si mohou v Kiosku také posedět s kvalitní knihou. V případě jakýchkoliv problémů či dotazů ze strany čtenářů je k dispozici vzdálená podpora zajišťovaná klientským centrem a jednou týdně také „živý“ knihovník; výhledově bude nahrazen neméně živým knihonátorem z titanu a křemíku.

Knihovny a knihovnictví se občas považují za jakési Šípkové Růženky – spící a nereagující na tep doby. Pokud tomu tak někdy vůbec bylo, tak to již neplatí. V desetiletích po druhé světové válce se totiž narodila a postupně dospěla jiná, mladší a nesmírně aktivní princezna – informační technologie, která knihovny políbila a vdechla jim nový život. Ano, i na úrovni institucí a technologií je možné být genderově korektní.

Pro činnost MKP byl zásadní proces automatizace poboček, který započal v roce 1998. Počítače se zde začaly využívat již v 80. letech minulého století. Jako první se digitalizovaly přírůstky fondu a jeho zatím poslední fází bylo zavedení technologie RFID v roce 2018. Tato technologie otevřela prostor pro vznik nových formátů poboček MKP. První zrealizovanou vlaštkou se stal v roce 2022 právě Kiosek v Centru Černý Most.

Technické vybavení

K zajištění provozu Kiosku je v první řadě nutné síťové připojení. Bez počítačové sítě se dnes prostě neobejdeme. Z vlastního zařízení na místě jsou zásadní čtečka karet u vstupu, selfcheck a elektronická brána. Čtečka je náš „sezam“, který čtenáře vpustí do Kiosku, do selfchecku je zaklet knihovník, který umožní vrátit a půjčit knihy, a elektronická brána je strážce pokladu, kontrolující, zda čtenář omylem neodchází s ne načtenou knihou, popřípadě zda zloduch neodchází s knihou ukradenou. Samozřejmě nesmíme zapomenout na audiovizuální zařízení, které jako zázračné zrcadlo umožňuje čtenáři komuni-

kovat se vzdálenou podporou. Celý tento technologický div funguje jako chytrá domácnost, to znamená, že většinu technických problémů lze řešit online.

O Kiosku a v Kiosku sbíráme také nějaká čísla a údaje. Ty však nechceme zneužít jako strýček Si, ale využíváme je pro zlepšování našich služeb. Co lze z nashromážděných dat vyčíst? Například to, že čtenáři si pro návštěvu nejvíce oblíbili pondělí a nejméně víkendy, že se měsíčně zaloguje přibližně 1000 čtenářů, to znamená průměrně 34 čtenářů denně a přibližně 10 000 za dobu fungování Kiosku. Rekordním dnem je zatím 2. 1. 2023 se 64 zalogovanými čtenáři. Za dobu fungování Kiosku si v něm čtenáři půjčili 23 600 dokumentů a 24 800 jich vrátili. Zajímavostí je, že zde je oproti ostatním pobočkám MKP mezi výpůjčkami procentuálně více odborných titulů než beletrie.

A co bude dál?

Kiosek zaznamenal jednoznačný úspěch – také díky tomu, že byl technicky i designově navržen jako vstřícné a přátelské místo, a proto určitě neskončíme pouze u jednoho a budeme otvírat další. Již se rysují možnosti, kde by mohly být. Zatím není možné nic konkrétního zmiňovat, ale doufáme, že se pro čtenáře jedná o dobrou zprávu. A pro ty, kteří ke Kiosku láskou nezahoreli a dále chtějí klasické pobočky, máme také jednu dobrou zprávu: Kiosky určitě nebudou stávající pobočky nahrazovat, budou je pouze doplňovat a rozšiřovat o služby, které nemohou kamenné pobočky poskytnout.

VÁCLAV CIMBÁL | vaclav.cimbal@mlp.cz

Generace Z a její přístup ke čtení, médiím a klasickým autorům

Jací jsou členové generace Z čtenáři? Jak využívají různé typy médií? A jak vnímají klasické autory? Vzhledem k jejím výročím v posledních letech zde v roli klasika vystupuje Božena Němcová a její mediální obraz a jako zástupci generace Z středoškoláci ve věku 15–20 let. V příspěvku jsou publikovány některé zajímavé výsledky práce doktorandky KISK Masarykovy univerzity v Brně.

Generace Z

Nejprve si stručně představme generaci Z. Jedná se o označení skupiny mladých lidí narozených po roce 2000. Jde zejména o děti tzv. mileniálů, které se narodily do světa plného technologií a sociálních sítí. Během posledních 20 let pokrok technického světa výrazně zrychlil a zařízení jako 3D tiskárny, drony nebo sady pro virtuální realitu se začala dostávat i do běžných domácností. Sociální sítě jako Facebook, Instagram nebo TikTok se staly díky masivně rozšířeným „chytřím“ mobilním telefonům dostupné i pro děti a mladé lidi (cca 99 % z nich ho také vlastní). Není tedy divu, že je nová mladá generace zvyklá trávit s nimi spoustu času, a tak se jejich způsob nakládání s informacemi výrazně liší od toho, jak tomu bylo za doby jejich rodičů. Přináší jim totiž také aktuální informace, které vyhovují jejich zájmu o budoucnost a život v přítomném okamžiku.

V odborné literatuře² se generace Z někdy charakterizuje jako multikulturní a globální. Díky online prostředí jsou její příslušníci zvyklí naprosto přirozeně navazovat přátelství na dálku,

vyhledávat informace v angličtině a být ve spojení se svými přáteli prakticky neustále. Díky tomu mají rychlý přístup k neskutečnému množství informací. To ale zároveň může být také jejich nevýhodou – generace Z má údajně mnohem větší problémy s rozhodováním a také s tříděním informací!

Na sociálních sítích jsou také mladí lidé často vystaveni tlaku, že jejich životy, schopnosti nebo fyzická podoba nejsou tak dokonalé jako ta, kterou vidí u svých oblíbených sledovaných youtuberů, instagramerů nebo influencerů. Nejen tento fakt napomáhá k tomu, že mladí lidé této generace mají mnohem častěji psychické problémy, zahrnující poruchy příjmu potravy, problémy s vlastní identitou či úzkosti. Jejich schopnost navazovat přátelství na dálku a komunikovat přes mobil má zase za následek narůstající počet sociálních fobií a problémů v komunikaci v reálném světě. Nemluvě pak o riziku rozvoje závislosti.

Pokud se blíže podíváme na to, jak například z hlediska textového vypadají příspěvky a články, které se vyskytují na sociálních sítích, rozhodně si všimneme toho, že jsou většinou krát-

ké, plné zkratk a emotikonů a více než o informace v nich jde o vyvolání emocí. Velká část této generace je tedy vystavená jiným druhům psaných projevů, než tomu bylo u generací předchozích. Jejich součástí je také téměř vždy nějaký audiovizuální materiál. Tento vliv je pak samozřejmě patrný i v přístupu ke čtení a knihám, stejně tak jako ve školní výuce. Generace Z totiž dokáže pracovat se souvislostmi a ráda ve výuce využívá multimediální projekty. Její zástupci chtějí pracovat ve skupinách, používat vizuálně atraktivní materiály. Mnohem více se začíná pracovat s pojmy jako čtenářská gramotnost, kritické myšlení nebo porozumění textu.

Už od roku 2000, kdy se v ČR uskutečnilo první testování mezinárodní organizace PISA³, mají čeští studenti trvale nejhorší výsledky právě v kategorii čtenářské gramotnosti. V této oblasti se testují zejména tři klíčové dovednosti: porozumění textu, vyhledávání informací a práce s texty jednoho nebo více různých autorů. Vůbec největší potíže mají podle výsledků zatím posledního testování v roce 2018 čeští žáci s porozuměním delších textů od jednoho autora.

S tím samozřejmě souvisí i vztah mladých lidí ke čtení. Ze zatím posledního celostátního výzkumu dětského čtenářství z roku 2021, který provedla Národní knihovna ČR (NK ČR), vyplývá, že od roku 2017 došlo k téměř 12% poklesu dětí, které pravidelně čtou – z 37 % na 25 %.⁴ A z těchto čtenářů pak téměř polovina uvedla, že čtou spíše z donucení (rodičů nebo podle školních seznamů povinné četby). Naopak se o 16 % zvýšil počet těch, kteří ztrácejí čas u sociálních sítí. Poslední čtenářský výzkum NK ČR a Ústavu pro českou literaturu AV ČR z roku 2018 například ještě uvedl, že alespoň jednu knihu přečetlo za poslední rok 83 % jeho respondentů. Stejně jako u výsledků NK ČR i zde se mezi nejoblíbenější žánry objevilo fantasy, sci-fi nebo horor. Nejoblí-

benější tituly byly například knihy o Harrym Potterovi, *Zaklínač* A. Sapkowskiho nebo severské kriminálky (*pozn. red.:* dále viz recenze na s. 228–230).

Naše paní Betty

Posledních několik let se o Boženě Němcové v médiích mluvilo poměrně často. Zejména pak v roce 2020 a 2021, kdy uběhlo 200 let od jejího narození; vedle řady článků, publikací i nejrůznějších výstav jsme si ji mohli připomenout i díky novému seriálu České televize. Je také veřejně známou věcí, že její nejznámější knihou je *Babička*. Od roku 1855 do roku 2020 byla již vydána téměř 400krát⁵, a to téměř ve 40 jazycích⁶. Mezi nejuspěšnější vydání posledních let patří například to z roku 2006⁷ s ilustracemi Martina Velíška nebo vydání Knižního klubu z roku 2021 s obrázky Zdeňka Buriana⁸. Existují také vydání uzpůsobená pro mladší čtenáře. Například *Babička pro děti* od Petra Prouzy z roku 2011 nebo upravené vydání bez archaismů a se slovní zásobou z 21. století od autorů A. Novotné a M. Proška⁹.

Pro mladší čtenáře, tedy například příslušníky generace Z, je určeno i několik beletristických titulů, které si Němcovou a její dílo berou za inspiraci. Například úspěšná série *Velikáni do kapsy* od T. Němečka přibližuje v knize *Božena Němcová očima kluka, který nechtěl číst Babičku* autorčin život. Dva průvodci – školák Dan, který odmítá číst povinnou četbu, a jeho učitelka Tea – čtenářům představí životopisné informace, citáty i autorčiny názory ve formě textu i komiksových scének. Narazíme zde i na část věnovanou úvaze, jak by asi Němcová žila v dnešní době. Také autorka I. Březinová ve své knize *Báro, nebreč*¹⁰ spojila dívčí román se vzdělávacími prvky a linií příběhů o třech kamarádkách obohatila o životopisné informace i ukázky z děl Boženy Němcové.

¹ DAŇKOVÁ, Magdaléna a Tomáš MACA. *Zatracená generace Z: jak přemýšlejí mladí Češi o životě, práci i budoucnosti* [online]. Praha: Economia, 2020 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/zatracena-generace-z/r~d1f1da48debd11e9926e0cc47ab5f122/>.

² např. BERG, Monika van den. *Jak se vzájemně chápat: generace X, Y, Z*. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-247-2139-2 nebo MCCRINDLE, Mark. *The ABC of XYZ: understanding the global generations*. 3. vyd. Bella Vista, Australia: McCrindle Research Pty, 2014. ISBN 978-0-9924839-0-6.

³ Programme for International Student Assessment

⁴ V roce 2017 to bylo 37 % a v roce 2021 25 % respondentů ve věku 15–19 let.

⁵ UHLÍŘ, Jiří. *Božena Němcová inspirací pro umění (1842–2020): výběrová bibliografie*. Jaroměř: Jiří Uhlíř, 2021. ISBN 978-80-270-9906-1.

⁶ ZRAKOVÁ, Aneta. B. Němcová a její vnímání generací Z. Praha, 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a komparatistiky. Vedoucí práce Trávníček, Jiří, s. 13.

⁷ tamtéž

⁸ tamtéž, s. 14

⁹ tamtéž

¹⁰ BŘEZINOVÁ, Ivona. *Báro, nebreč*. Praha: Albatros, 2007. Romana. ISBN 978-80-00-01944-4.

Tvorba Miloše Urbana sice není typickou dětskou četbou, ale i jeho knihy se objevují v kánonu povinných titulů školní četby. Jeho *Poslední tečka za rukopisy* popisuje pátrání dvojice filologů po skutečných okolnostech vydání *Královédvorského* a *Zelenohorského rukopisu*. Pomocí nově objevených dopisů zjistí, že za autorstvím stojí čtveřice žen. Jednou z nich je právě Božena Němcová. V knize se objeví také fiktivní dopisy J. Němce, které napsal po její smrti a které pak na celý příběh vrhají trochu jiné světlo.

Boženu Němcovou do svých děl zapojili také například Daniela Hodrová (*Točité věty* nebo *Ta blízkost*), A. Strnadová (*Prodloužená sonáta Boženy Němcové*) nebo Čestmír Jeřábek (*Kam jde tvá cesta* a další)¹¹ nebo také autoři komiksového příběhu *Ve stínu šumavských hvozdů* Džian Baban a Vojtěch Mašek. Zde se naše autorka setkává s Old Shatterhandem a pokusí se zahýbat s jeho morálními zásadami.

Televizní obrazovky nám pravidelně přinášejí slavné filmové adaptace *Babičky*, *Divé Báry* i nejrůznějších pohádek. Pravidelně se vysílá i několik dokumentárních pořadů věnovaných této autorce a také dětská televizní tvorba ve svých vzdělávacích pořadech na autorku nezapomíná. Jak je již zmíněno výše, roku 2021 přibyl k televizním dílům také nový čtyřdílný seriál České televize s názvem *Božena*. Dvojice žen M. Komárková a L. Wimmerová vůbec poprvé zachytila pro televizní obrazovky život Němcové od jejího mládí až do smrti roku 1862. V příběhu se tak objevila i celá řada osobností české obrozenecké scény jako K. J. Erben, K. Havlíček Borovský nebo M. D. Rettigová. Celkové pojetí seriálu, který ukazuje Němcovou i jinak než jako spisovatelku, a to jako matku, manželku i milenku a pokouší se oprostit od zažitých mýtů a ideálů, způsobilo řadu rozporuplných reakcí. Bez povšimnutí také nezůstalo zachycení jejího intimního života nebo někdy poněkud bohémského životního stylu.

Sledovanost seriálu byla na české poměry vysoká; v průměru sledovalo každou epizodu přes 1,6 milionů diváků. O jeho popularitě svědčí také to, že se stal v roce 2021 nejvyhledávanějším

českým filmových dílem vyhledávané Google.¹² Česká televize seriál také zapojila do svého vzdělávacího portálu ČT Edu, kde najdeme řadu pracovních listů, sestřihávaných ukázek a doplňkových informací, které lze využít ve výuce na základní i střední škole.

Jak jsem již zmínila, generace Z je generací sociálních sítí. A také ony v posledních letech jméno Boženy Němcové zahrnovaly do svého obsahu. Objevila se například v populárním internetovém komiksu *Opráskí sčeskí historie*. Na serveru YouTube najdeme řadu videí, jejichž obsahem jsou například rozborů jejích děl nebo rozhovory s tvůrci a herci seriálu. Nechybí tam ani originální autorská tvorba, například audioverze *Babička vulgaris*, která, jak již název napovídá, převyprávěla klasický příběh s poněkud odlišnou slovní zásobou. Tato parodická povídka měla na konci roku 2022 přes 570 000 zhlédnutí. *Babičku* si na paškál vzal dříve i Ivan Mládek ve scéně Na Starém bělidle.

Na síti Instagram najdeme řadu osobností, které se věnují literární tvorbě. Nejvýraznější z nich je ale nepochybně Karolína Zoe Maixnerová, která se na svém profilu *cojezoe* věnuje české literatuře. Do popředí zájmu se dostala před pár lety, kdy začala uveřejňovat krátká hraná videa, kde inscenovala scénky ze života autorů nebo přinášela zajímavá fakta o autorech. V současnosti se popularizaci české literatury věnuje naplno a vedle publikování na sociálních sítích i přednáší. V roce 2022 vydala také svou první knihu *Průvodce literární hysterií 19. století*.

Božena Němcová jako klasik v 21. století

Jaká je její popularita mezi příslušníky generace Z jsme se pokusili zjistit v našem výzkumu, který byl součástí vysokoškolské kvalifikační práce z roku 2022 (*Božena Němcová a její vnímání generací Z*).¹³ Zajímaly nás také mediální preference této generace; konkrétně byli našimi respondenty žáci středních škol ve věku 15–19 let: jejich postoj k povinné četbě nebo čtenářská zkušenost s díly této autorky. Výzkum tvořila část, kde jsme analyzovali dosavadní vydané

mediální materiály, zároveň jsme se pokusili popsat generaci Z a její specifika.

Součástí výzkumné části byl rozsáhlý výzkum s téměř 600 respondenty ve věku 15–20 let. Jednalo se o studenty středních škol a gymnázií z celého území ČR. Náš vzorek byl vyvážený v rámci pohlaví i v rámci zastoupení typů škol. Dotazovaní vyplňovali online dotazník a menší skupina následně ještě odpovídala na další otázky v krátkém strukturovaném rozhovoru.

Nejprve nás zajímala čtenářská zkušenost. Téměř polovina dotazovaných (49 %) uvedla, že za měsíc přečte méně než jednu knihu, zatímco 40 % přečte měsíčně 1–3 knihy. Velkých čtenářů, kteří zvládnou více než 5 knih měsíčně, byla 2 %. Zajímavá byla konotace u dětí, jejichž rodiče knihy nečtou – tam bylo těch, kteří přečtou méně než jednu knihu, o celých 15 % více. Vliv rodičů na čtení se projevil i v další otázce, týkající se knihoven. Pro knihy si tam chodí dvě pětiny dotazovaných. Děti čtoucí rodičů ale navštěvují knihovnu častěji – 54 %. Knihovna už také není pro děti zdrojem informací pro školní projekty; k tomu ji využívá pouze 5 %. Na prvním místě zůstává internet – téměř dvě třetiny – a poté učebnice.

Nejoblíbenějším formátem pro četbu zůstává nadále kniha papírová (72 %). Nejraději mladí lidé čtou fantasy literaturu. Dívky si pak rády vybírají romance, historické romány nebo krimi, zatímco chlapci dávají přednost sci-fi a komikům. Mezi nejoblíbenějšími autory dívky jmenovaly J. K. Rowlingovou, J. Greena nebo S. Kinga. Chlapci naopak zmínili J. R. R. Tolkiena, A. Sapkowského nebo J. Nesba. Celkem se mezi oblíbenými autory objevilo 165 různých spisovatelů a spisovatelek.

Četba jiných „papírových“ formátů, například časopisů a novin, už není tak populární jako četba knih. Vůbec je nečte více než polovina respondentů. Naopak elektronickou verzi si přečte přes 90 % studentů. Mezi nejčtenějšími servery mezi mladými patří *Novinky.cz* a *Seznam, idnes.cz* nebo například *čt24.cz*.

Zajímalo nás i to, zda mladí lidé chodí do divadla nebo sledují televizní vysílání. Nejvíce příznivců má divadlo mezi dívkami. Alespoň občas zajdou do divadla tři čtvrtiny z nich, což je oproti „průměru“ obou pohlaví o 12 % více. O sledování audiovizuálních zdrojů byl mezi studenty ještě

větší zájem. Nejoblíbenější platformou ale není televizní vysílání, nýbrž tzv. online streaming. Jedná se o sledování videopřenosů na internetu. Dá se sem zahrnout obsah serverů jako YouTube, Twitch nebo také videa na sociálních sítích jako Instagram nebo TikTok. Alespoň jeden z těchto kanálů sleduje 94 % všech dotazovaných; pro srovnání: televizní vysílání sleduje 82 %. Online streaming častěji sledují chlapci než dívky, jejich zájem je více rozmělněný i mezi další platformy, např. televizní vysílání nebo streamovací služby jako HBO GO nebo Netflix.

Když jsme se zaměřili na konkrétní obsah, který generaci Z zajímá, objevili jsme mírné rozdíly nejen mezi dívkami a chlapci, ale také mezi studenty gymnázií a základních škol. Nejoblíbenější napříč kategoriemi bylo sledování filmů a seriálů. Chlapci dávali lehkou přednost sledování pořadů o hrách a sportu (o 7 % více chlapců než dívek), zatímco dívky raději sledovaly pohádky (až dvakrát častěji než chlapci), reality show a pořady o životním stylu. U studentů gymnázií se zase lišil počet sledujících zpravodajství a dokumenty (cca o 3 %).

Na síti

Online prostředí je pro generaci Z velmi přirozené. Jde o zdroj klíčových informací. Sami jej označují za hlavní pramen pro své studentské práce (60 %). Jaké je tedy jejich chování na sítích a v online světě?

Naše první otázky směřovaly na sociální sítě, které mladí lidé využívají. Necelá čtvrtina uvedla, že využívá YouTube nebo Instagram. Necelá pětina pak uváděla používání Facebooku a 13 % pak TikToku. Naopak nejméně mladé oslovil Twitter, tedy převážně textové médium. Výsledky tak odrážejí fakt, že generace Z upřednostňuje informace z audiovizuálních zdrojů. Mezi konkrétními osobnostmi, které na sítích sledují, se objevilo téměř 1500 různých jmen českých i zahraničních youtuberů, instagramerů a influencerů. Mezi nejoblíbenějšími byly české osobnosti jako Kovy, Agraelus nebo Herdyn. Youtuber Kovy se věnuje aktuálním společenským problémům mladé generace, zatímco druhý Agraelus je tzv. gamerem a věnuje se počítačovému hrám. Herdyn se pak vedle hraní her pokouší glosovat aktuální dění u nás i v zahraničí. Dívky na první místo umístily právě Kovyho a poté

¹¹ ZRAKOVÁ, Aneta. *B. Němcová a její vnímání generací Z*. Praha, 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a komparatistiky. Vedoucí práce Jiří Trávníček, s. 18.

¹² tamtéž, s. 39

¹³ Diplomová práce s názvem *Božena Němcová a její vnímání generací Z* byla obhájena na FF UK v Praze.

vedly i několik ženských jmen (např. Anna Šulc, Shopaholic Nicol, Tereza Salte nebo jména světo-
vých celebrit). Do pomyslné celkové TOP 10 se
ale ani jedna žena nedostala.

I studenti sami mohou vytvářet obsah na so-
ciálních sítích. Z našich respondentů uvedlo 14 %
že pravidelně takový obsah vytváří, a to na „pro-
fesionální“ úrovni.

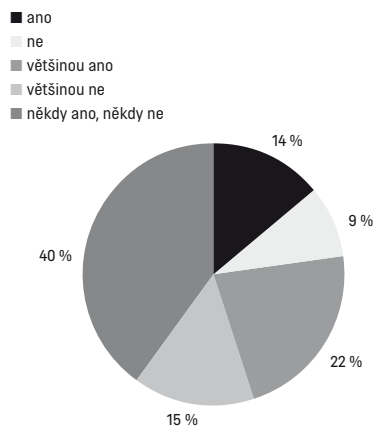
Škola a povinná četba

Tematika povinné četby a čtenářských deníků
vzbuzuje určitou kontroverzi. Nejen mezi studen-
ty, ale i mezi samotnými vyučujícími. Studenti
v našem výzkumu například uvedli, že povinné
čtení považují alespoň částečně za smysluplné
(78 %). Přibližně 15 % studentů v tom vidí příleži-
tost rozšířit si obzory a dostat se tak ke knihám,
které by jinak do ruky nevzali. Podobné množství
zase připomíná, že bez povinné četby by někteří
studenti vůbec nic nečetli. Jako nejčastější
argument proti záznamům z četby bylo uvedeno,
že si je velká část studentů stahuje z internetu
a knihu stejně nepřečte. Necelých 14 % uvedlo,
že jim nevdává samotné čtení, ale výběr literatury,
která podle nich neodráží současnou dobu.

Doopravdy povinný titul přečte většina dětí:
14 % vždy, 22 % většinou a 40 % podle toho, zda
se jim daný titul líbí nebo ne. Častěji titul oprav-
du čtou dívky (42 % proti 29 % chlapců) a také

Odpovědi na otázku, zda studenti čtou povinnou četbu (v %)

Zdroj: vlastní výzkum 2021
(N = 597, tj. celkový počet respondentů)

studenti/studentky gymnázií (48 % proti 21 %
střední školy).

Protože škola bývá prvním místem, kde se
studenti setkají s některými z kanonických nebo
tzv. klasických autorů, zjišťovali jsme, jak se
o takových autorech učí. Na příkladu Boženy
Němcové jsme zjistili, že přibližně 16 % respon-
dentů o ní na hodině českého jazyka mluvilo
jako o nejdůležitější, zásadní nebo nejvýznam-
nější spisovatelce české literatury. Aby pro stu-
denty byl takový výklad zajímavější, navrhovali
by využít zejména zajímavé informace o životě,
nějaké detaily nebo pikantnosti, což uvedla při-
bližně čtvrtina dotazovaných. Jiná čtvrtina zase
zmínila zapojení videoukázek, filmů nebo doku-
mentů. Přes 10 % studentů také navrholo pracovat
interaktivní formou, vytvořit projekt nebo
uspořádat diskuzi. Podobné množství by vybralo
zajímavou ukázkou, kterou by zaujalo mladé lidi.

Jaké dílo by to mělo být, sice studenti ne-
uvedli, ale nejznámějším dílem, se kterým mají
i největší zkušenost (přečetlo ho 43 %), byla
Babička. Necelé polovině se kniha spíše líbila.

Portrét B. Němcové od V. Hellicha

Z dalších děl studenti četli *Divou Báru* a pohádky
(obojí cca 20 %). Ve škole se s Němcovou stu-
denti setkali mezi 7. a 9. třídou (necelých 60 %)
a také na střední škole ve 2. ročníku. Podle infor-
mací, které ve výuce dostali, považují Němcovou
za inteligentní (30 %), vlasteneckou (15 %) a po-
krokovou (14 %), ale také za milující matku (11 %)
a emancipovanou ženu (11 %).

Když jsme respondenty požádali, aby vybrali
jeden z pěti nabízených obrazů, který podle nich
nejlépe odpovídá jejich vlastní představě o autor-
ce, dvě třetiny označili nejznámější portrét Něm-
cové od V. Hellicha (60 %). Přibližně 15 % ale
označilo fotografii s nejstarší ženou (Žofií Pod-
lipskou). Vzhledem k tomu, že Němcová se do-
žila necelých 42 let, je pozoruhodné, že si s její
osobou studenti spojili obraz starší ženy. Domní-
váme se, že důvodem je fakt, že má velké pro-
cento mladých lidí Němcovou spojenou s její
nejznámější hrdinkou a dílem, což dokládá i náš
výzkum, kde je jako první slovo asociované se
jménem autorky uvedené právě slovo *babička*,
a to u 32 %.

Fotografie Žofie Podlipské

Je ale osobnost a dílo někoho z 19. století
aktuální pro mladé lidi? Nadpoloviční většina
(54 %) si myslí, že ano. Mezi vysvětleními za-
znělo například, že je její dílo nadčasové a hod-
noty v něm jsou stále stejné jako dnes. U pohá-
dek pak studenti vyzdvihovali jejich krásné
příběhy a ponaučení, která v nich jsou.

V našich rozhovorech se objevila i jiná jména
klasiků, která zaujala mladé lidi natolik, že si je
po výkladu ve škole rozhodli přečíst (např. William
Shakespeare, A. S. Puškin nebo J. Austenová).
Důvodem jejich zaujetí byl v první řadě zajímavý
výklad učitele a interaktivní metody, vhodně vy-
brané ukázkou či samotná osobnost autora. Právě
osobnost učitele se zdá být klíčová, protože
z našich výsledků vyplývá, že s klasickým auto-
rem jako Němcová se děti setkají nejdříve doma
(pokud autor píše i pohádky nebo četbu pro děti)
a pak ve škole. Mezi tím na obraz autora působí
a formuje ho i obsah médií, který se k dětem do-
stane. A je to právě škola a učitel, kteří mají jako
poslední možnost určité korekce jejich obrazu

nebo motivace studentů, aby se o daného au-
tora začali zajímat.

Závěr

Máme tedy před sebou mladou generaci, která
čte o trochu méně než jejich předchůdci. Infor-
mace přijímá nejraději z audiovizuálních zdrojů
a tráví hodně času v online prostředí. Na příkla-
du Boženy Němcové se ale ukazuje, že i autorka
z 19. století může mladé lidi zaujmout a oslovit.
Že mají stále zájem o knihy a o čtení, ale možná
jinak, než jsme na to zvyklí my dospělí. A že

vhodně zvolenou metodou lze ke čtení přivést
i děti, které by samy od sebe číst nezačaly.
Možná se jen budeme muset zamyslet nad tím,
jaké knihy mladým lidem ve škole dáváme. Mís-
to klasických – a pro děti někdy náročných – děl
jim můžeme do povinné četby, která je často
prvním seznámením s autorem, dát například
popularizační beletristická díla. Ta je pak mo-
hou k dalšímu čtení inspirovat. Prvním krokem
k Boženě Němcové tak může být například Miloš
Urban nebo Ivana Březinová. Podobných děl je
jistě velká spousta, stejně jako zajímavých kla-
sických autorů a textů. I proto se tomuto tématu
budeme nadále věnovat ve své odborné práci
a o další výsledky se s vámi určitě podělíme.

ANETA REBERNAK ZRAKOVÁ

aneta.zrakova@seznam.cz

Knížka pro ostravské prvňáčky

Příspěvek informuje o pilotním projektu Knihovny města Ostravy zaměřeném na ostravské prvňáčky. Knihovna se spolu s ostatními svými aktivitami snaží cíleně působit na nejmenší čtenáře a napomáhat jim v cestě ke čtení.

Příprava knížky *Nevšední den knihovnice Květy* pokračuje milovými kroky. Publikace, u jejíhož zrodu stojí Knihovna města Ostravy, cílí na podporu čtenářské gramotnosti a tříbení čtenářských dovedností ostravských dětí ve věku 6–7 let. Financování smysluplného projektu schválili na prvním únorovém zasedání radní města. Za každou kapitolou je uvedena vždy trojice kontrolních otázek, jež ověřují porozumění textu, což je pro začínající čtenáře klíčová dovednost, kterou je nezbytné trénovat.

Pro spolupráci jsme oslovili šikovné lidi z regionu. Pro vznik základní dějové linky jsme vytyčili s předstihem některé zásadní momenty. Třeba postavu hornického skřítky nebo prostředí knihovny, kde se děj odehrává. A spisovatelka Lenka Rožnovská vystavěla celý, podotýkám, že velice zdařilý, dobrodružný příběh. Spolupráce byla plynulá a bezvadná, komentuje Irena Štastná, ředitelka Knihovny města Ostravy, která pilotní projekt iniciovala. Autorka Lenka Rožnovská se specializuje na tvorbu pro děti předškolního a mladšího školního věku, má na svém kontě již čtyři desítky knih pro děti, některé příběhy či pohádky byly zdramatizovány pro vysílání v rozhlasu.

Autorkou ilustrací je výtvarnice Denisa Fialová. Je absolventkou Pedagogické fakulty Ostravské univerzity – Katedry výtvarné tvorby, ateliéru malby a má víceletou praxi v grafických studiích; působila rovněž jako asistent ateliéru Nová média Fakulty umění Ostravské univerzity i jako pedagog Střední soukromé umělecké školy Ostrava. *V případě ilustrací pro nás bylo stěžejní, aby spolu text i ilustrace ladily, provozovaly se a napomáhaly udržet čtenářskou po-*

zornost začínajícího čtenáře. Proto máme i ilustrované pracovní listy jakožto nedílnou součást knížky. Podporují u dětí hravost a rozvíjejí dále jak slovtvorbu, tak dovednost malých čtenářů zaměřit se při četbě na detail. V důsledku to znamená kultivaci pozorného čtení u začínajících čtenářů, připomíná Štastná.

Novou publikaci dostanou všichni ostravští prvňáčci, kteří zamíří poprvé do lavic v září 2023, a to během prvního roku své školní docházky. Stane se tak například při slavnostním pasování prvňáčků na čtenáře, které probíhá ve všech pobočkách Knihovny města Ostravy. Děti se mohou těšit na bezplatnou roční registraci do knihovny; ta je připravena pro každého žáka první třídy.

Knížka pro ostravské prvňáčky je další aktivitou Knihovny města Ostravy, cílenou na nejmenší a napomáhající jejich cestě ke čtení. Zároveň se tato kniha *Nevšední den knihovnice Květy* dostane také do sociálně vyloučených lokalit v Ostravě, což je zásadní moment, protože knížky získají děti po návštěvě knihovny spolu se svou školní třídou.

Připomenout lze i další dětské projekty určené mladším dětem, třeba *Bookstart* – S knížkou do života. *Jemnou motoriku i řečové dovednosti prostřednictvím zpěvu, říkadel, pohybu rozvíjíme spolu s dětmi a jejich rodiči dokonce už v devatenácti klubech v jednotlivých pobočkách v Ostravě. O tyto aktivity je ze strany rodičů výrazný zájem. Nejnovější kluby vznikly letos či loni v knihovnách v Heřmanicích, Bartovicích, ve Svinově a Hošťálkovicích, doplnila Irena Štastná, ředitelka Knihovny města Ostravy.*

IRENA ŠTASTNÁ | stastna@kmo.cz

Za Janou Radovou

Začátkem letošního roku mi došla smutná zpráva, že v nedožitých 73 letech zemřela PhDr. Jana Radová.

Narodila se 5. 5. 1950 v Praze do knihovnické rodiny. Jejím otcem byl Jan Blížek, který pracoval v Národní knihovně v letech 1929 až 1973, naposledy jako vedoucí oddělení časopisů. Po maturitě, kterou složila v roce 1968 na střední všeobecně vzdělávací škole, studovala knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1973 získala titul promovány knihovník, o dva roky později byla promována na doktorku filozofie, když obhájila disertaci nazvanou *Veřejná a univerzitní knihovna v Praze za správy dr. Jaromíra Boreckého (1919–1930)*.

O práci v tehdejší Státní knihovně ČSSR měla zájem ještě před dokončením vysokoškolských studií, a tak o letních prázdninách pracovala jako brigádnice v oddělení popisu a v oddělení časopisů. V srpnu 1973 nastoupila do Státní knihovny ČSR na trvalý pracovní poměr. Zpočátku působila jako odborná asistentka v sektoru bibliografie a informací. Později jako bibliografka zpracovala dvě ročenky *Československé disertace* a průběžně redigovala *Bibliografický katalog ČSSR – České hudebniny*.

Brzy se vyprofilovala jako odbornice, která si uvědomovala výhody automatizovaného zpracování národních bibliografií. V roce 1980 ji požádala Matica slovenská v Martině, aby posoudila návrh projektu počítačového zpracování Slovenské národní bibliografie, a v roce 1982 se zapojila do přípravy automatizovaného zpracování České knižní národní bibliografie. Díky svým organizačním schopnostem se v prosinci 1983 stala vedoucí oddělení národní knižní bibliografie a bibliografie speciálních tisků. V červenci 1989 byla jmenována ředitelkou sektoru bibliografie a informací. Po zrušení sektorů v dubnu 1990

byla pověřena řízením odboru národní bibliografie a katalogizace a v srpnu 1990 byla jmenována jeho ředitelkou. Z této funkce byla odvolána v únoru 1994 a převedena do odboru správy a ochrany fondů. V něm pracovala necelé dva týdny a pak odešla do Informačního a poradenského střediska pro místní kulturu v Praze (od roku 2004 nesoucí název Národní informační a poradenské středisko pro kulturu – NIPOS). V něm vedla do února 2022 Centrum informací o kultuře (dnešní Centrum informací a statistiky kultury).

Zpráva o její smrti mne překvapila, protože jsem ji měl stále v paměti jako usměvavou ženu, na níž nebyla vidět přibývající léta. Byl jsem jí zavázán, protože mi s nebyvalou ochotou umožnila využívat stánek NIPOS na každoročních knižních veletrzích *Svět knihy* k prezentaci publikací vydávaných naší knihovnou. Bylo to poté, kdy si SDRUK v rámci úspor přestalo pronajímat od organizátorů pražského veletrhu výstavní plochu. Věřím, že tato vzpomínka i medailonek Jany Radové, který jsem nedávno dokončil pro databázi *Slovník českých knihovníků*, bude chápána jako mé poděkování za její vstřícnost a přátelské vystupování.

ALEŠ BROŽEK | brozek@svkul.cz

Foto: archiv NIPOS

Knihovna Jiřího Mahena v Brně: cesta k nové vizuální identitě

Knihovna Jiřího Mahena v Brně (dále KJM) je poměrně rozsáhlou městskou veřejnou knihovnou, rozdělenou na Ústřední knihovnu se dvěma detašovanými pracovišti, sídlící v centru Brna, a síť 34 poboček, které se nacházejí v městských částech. Tým KJM ke konci roku 2022 čítal na 157 zaměstnanců. Ti se podíleli na poskytování knihovnických a informačních služeb pro více než 40 000 čtenářů. Snaha knihovny o jednotný vizuální styl se začala vyvíjet již téměř před dvaceti lety...

Tehdy byly stanoveny základní barvy reprezentující instituci, což jsou středně zelená a černá, definované v aktuálně platném Logomanuálu (viz https://www.kjm.cz/data/kjm_logomanual.pdf). Tyto barvy byly postupně podle potřeb užití rozšířeny o další tóny světlejší nebo tmavší zelené. Jako součást vizuální identity instituce je definováno také písmo, kterým je MyriadPro. Písmo se využívá především v externích výstupech, kterými jsou nejrůznější zprávy pro zřizovatele, každoročně na webu zveřejňovaná *Zpráva o činnosti* nebo měsíčně elektronicky i tiskem vydávaný bulletin knihovny (viz P2).

Jsou rovněž vypracovány šablony pro informační tiskoviny a letáky, kde je toto písmo také využito. Povinným grafickým prvkem je vedle loga (viz P1/P3) také tzv. „knihovní pruh“ (viz P2–P3) – motiv knih vyskládaných v poličce, které jsou doplněny stylizovanými postavickami významných brněnských literátů a dalšími předměty, vše laděné do firemní zelené. Tímto prvkem vedle loga mají být rámovány dokumenty na hlavníčkovém papíru knihovny, plakáty a další tiskoviny. Účelem jeho využití je rozpoznatelnost instituce na první pohled.

KJM dnes

Problémem aktuálně platných povinných grafických prvků je skutečnost, že přestávají vyhovovat vnitřním potřebám instituce. Vizuální styl zastarává a nesleduje svým zpracováním aktuál-

ní trendy v grafickém designu. Navíc neodpovídá potřebám dnešní vizuální komunikace – nejsou k dispozici všechny podklady ve vhodných formátech pro dnešní grafické editory. Také na sociálních sítích (v případě KJM zejména Facebooku a Instagramu) jsou zejména „knihovní pruhy“ obtížně využitelné, neboť jejich podrobnost a popisný charakter narušuje jednoznačnost vizuální informace.

To vše vede ke skutečnosti, že se od využívání těchto grafických prvků někdy upouští, příležitostně jsou nahrazovány odlišně zpracovanými výstupy (viz P1), případně se využívá pouze logo, neidentifikují se s nimi někteří zaměstnanci a narůstá různorodost a roztržitost vizuálních výstupů knihovny směřujících k veřejnosti.

Úvahy o nové vizuální identitě

V této době, kdy vizuální styl již plně nevyhovuje potřebám instituce, je logické, že nastává nutnost uvažovat o jeho významné proměně. O této skutečnosti se v naší knihovně již začíná intenzivně hovořit. Aby však takový transformační proces byl efektivní a měl potřebné dopady a výsledky, je nutné se důsledně věnovat jeho nastavování již od fáze příprav.

Významným impulzem pro transformaci vizuálního stylu byla příprava nového webu (viz P4), který byl na doměně <https://www.kjm.cz/> spuštěn 17. 3. 2023. V souvislosti s novou strukturou webu a nutností opatřit jej novým vzhledem bylo

nutno intenzivně pracovat také s aktuální podobou webu knihovny (viz P4, aktuální k 7. 3. 2023), a ten v zájmu přehlednosti a vizuální čistoty s přihlédnutím k aktuálním trendům významně pročistit. Ve vzhledu nového webu již nefigurují „knihovní pruhy“. Zůstává však zachována dvojice barev – zelená a černá, logo knihovny, to vše však na vzdušném bílém podkladu, nikoli zeleném pozadí. Grafika webu také respektuje orientaci na stránce pomocí vertikálního rolování.

Aby byly v rámci instituce nastaveny kroky směřující k nové vizuální identitě vhodně, je podle mého názoru nutné zohlednit několik významných faktorů:

1. historii vizuálních reprezentací instituce – navázat novými prvky na dosavadní tradici, aby se v očích veřejnosti neztrácela identita organizace, ke které již má vybudovaný vztah;
2. diskutovat transformační proces oboustranně – na úrovni vedení, ale také směrem dovnitř organizace, aby vizuální styl vyhovoval potřebám všech jejich složek způsobů využití (od oficiální komunikace se zřizovatelem až po tvorbu plakátů na akce);
3. reflektovat také průběžně zjišťovanou zpětnou vazbu na grafické výstupy ze strany veřejnosti a jejich ostatních příjemců;
4. zohlednit trendy i technické požadavky na aktuální využití grafických výstupů a podkladů pro jejich tvorbu.

V tomto smyslu se KJM nachází na začátku celého transformačního procesu. Nový vizuální styl je předmětem diskusí uvnitř organizace. V týmu budujeme znalost základů grafického designu tak, aby byli – zejména zaměstnanci týmu zajišťujícího marketing a tvorbu propagačních materiálů – nejen schopni definovat přesné potřeby organizace ve vztahu ke své práci, ale také aby byli vybaveni kompetencemi, pomůckami a znalostmi nutnými pro práci s podklady pro grafické výstupy, logomanuálem a definovanými povinnými grafickými prvky.

Optimální cestu k nové vizuální identitě pro KJM vidím v následujícím postupu: zajištění financování, vybavení týmu nutnými znalostmi a kompetencemi pro společné formulování zadání i následnou práci s výstupy. Na rozdíl např. od rozhodnutí Národní knihovny ČR (viz Národní knihovna ČR v bodě 0, *Čtenář 1/2023*) revidovat grafickou identitu *in house* však zůstává pro naši knihovnu ideálním postupem ptavání externího dodavatele grafických služeb.

OLGA ČEJKOVÁ | marketing@kjm.cz

Autorka působí jako vedoucí

Oddělení marketingu a kulturně-vzdělávacích služeb v Knihovně Jiřího Mahena v Brně.

- Plakát na akci z cyklu MA21 – alternativní zpracování bez využití grafických prvků oficiálního vizuálního stylu

**Vodojemy
na Žlutém kopci**

Aleš Svoboda

Seznámení s dosud neznámým vodárenským objektem. Historie vodovodů a vodojemů v Brně a výhledy do budoucna s odborníkem na brněnské podzemí.

30. 11. 2022 / 17.00
Koblišná 4, Brno, Velký sál 5.NP

Knihovna Jiřího Mahena 100 let v Brně

● Aktuální logo KJM

● Povinný grafický prvek KJM – „Knihovní pruh“

Knihovna Jiřího Mahena v Brně

www.kjm.cz

IN-CENTRUM (NEJEN) PRO SENIORY
 Náměstí Svobody 15 / Kleinův palác, 2. patro, tel. 773 745 626, incentrum@kjm.cz
20. 3. a 22. 3. / 13.00–15.00 Digitální odysea – Naučte se aktivně používat chytré telefony a tablety. **Bezplatný kurz pro seniory 65+**. Přihlaďte se přes výše uvedený telefon nebo e-mail. *Koná se v rámci projektu Nadace Vodafo-ne, SDRUK – Digitální odysea.*

30. 3. / 10.00–12.00 Mediální vzdělávání: Jak nenaletět na falešnou zprávu – Ve světě informační války a zvláště v prostoru internetu je stále těžší rozeznat seriózní informaci od polopravdy či naprosté lži. Ukážeme si, jak vyhodnotit důvěryhodnost zprávy a jak ji spolehlivě ověřit z více různých zdrojů. Zaměříme se na pojmy dezinformace, hoax a fake news. **Přednáška pro veřejnost zdarma.** Není nutná předchozí registrace. *Finančně podpořila Nadace OSF v rámci projektu Mediální vzdělávání v KJM v Brně.*

PRO NEVIDOMÉ A SLABOZRÁKÉ
 Tel. 542 532 175, nevidomi@kjm.cz
1. 3. / 14.00 Čtenářský klub Knihovny pro nevidomé a slabozraké – Opět na vás čeká dávka nových zvukových knih. Potéšte se poslechem ukázek z nejzajímavějších březnových novinek a podělte se o své dojmy z četby. (HK)

FAMILY POINT
8. 3. / 10.00 Víte, co je služba Family Point? – To vám přesně vysvětlí jeho pracovníci. Každé dítě dostane malý dáreček.

KNIŽNÍ STŘEDY
1. 3. a 29. 3. / 16.00–18.00, 15. 3. / 10.00–12.00 Knižní novinky i starší tituly, které stojí za to číst – Přijďte načerpat inspiraci. Objevte pro sebe nového autora či nezvyklý žánr. (Atrium)

DIVADLO HUDBY A POEZIE
9. 3. / 18.30 Agadir – Na strunách naděje: Julia Kručák – Pohled do života rodiny, kterou spojuje vzájemné pouto, úcta k tradicím i živelná radost ze všeho krásného. To vše v konfrontaci s bolestnou zkušeností ohrožení národa. **Koná se za osobní účasti autorky.** (MS)

JSME TU PRO VÁS PO CELÉM BRNĚ
<https://www.kjm.cz/knihovna-provozy>

SEZNAM ZKRATEK
 VS – Velký sál 5. NP, MS – Malý sál 5. NP, HK – Hudební klubovna 3. NP, DK – Dětská klubovna 3. NP. Akce se konají v UK KJM na Koblížně 4 v Brně, není-li psáno jinak.

Knihovna Jiřího Mahena v Brně

NAJDETE NÁS NA FACEBOOKU
<https://www.facebook.com/kjmbrno>

BŘEZEN 2023
ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA KJM

Vážení návštěvníci a milí čtenáři, březen je měsíc čtenářů – váš měsíc ☺ – a Literární salón MA21 přináší hned několik intenzivních setkání s pestrými autorskými světy: **Stěpán Javůrek**, autor úspěšných knih ze Sudet a Krušnohoří, představí **nejnovější román Sudetský dům**. Kořeny literárního světa, zrozeného z **tradice chasidského vypravěčství**, přiblíží religionista a autor výjimečných knih **Pavel Hošek. Život v Pákistánu** zprostředkuje v knize, ale i během **komponovaného večera Marcela Müllero**vá a svůj nečekaný, **mimořádně silný debut Násilí** představí **Alexander Staffa** v našem „salónu No. 7“.

A protože je březen měsíc čtenářů, těšíme se na vás **23. 3. v 17.00** v atriu, kde spolu s Moravskou zemskou knihovnou a SKIP **slavnostně vyhlásíme Čtenáře roku 2023** za Jihomoravský kraj.

BŘEZEN MĚSÍC ČTENĚŘŮ

3

zpátky do knihoven

Zajímá vás spíš aktuální dění? Přijďte na debatu s **reportérem Danielem Forró**, který přinese zřehavé očitě **svědectví o dění na bojištích východní Ukrajiny**. Tím zároveň otevře náš poslední **cyklus MA21** ve spolupráci s **Europe Direct: Novinář v informačním věku**.

Raději se chcete těšit, až přivítáte jaro,

● Bulletin KJM 3/2023 – příklad aplikace aktuálního vizuálního stylu s využitím barev instituce a „knihovních pruhů“

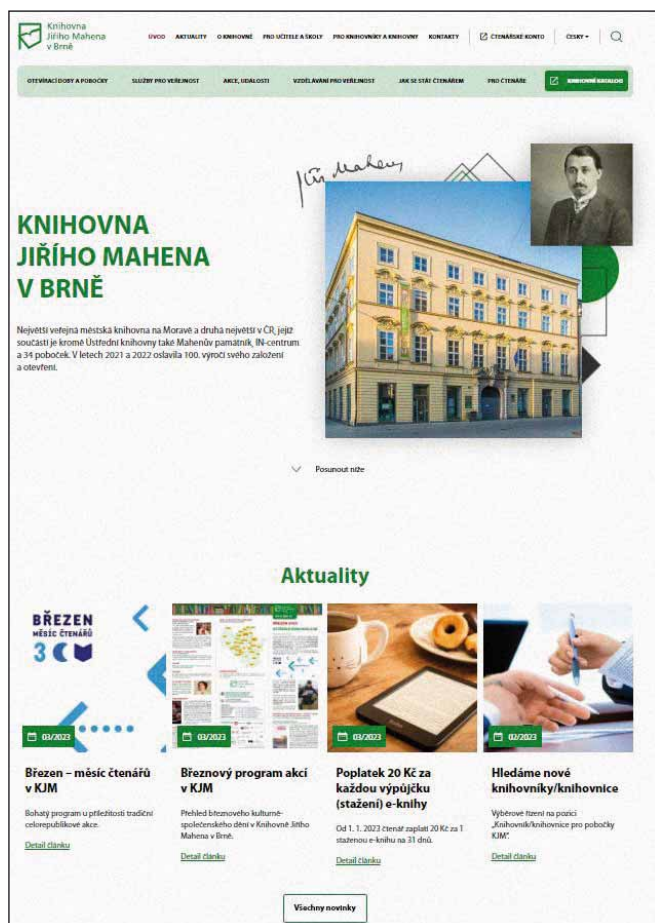

● Jednotný grafický styl pro cyklus přednášek odborníků na různá témata v rámci Mahenovy akademie 21. století

• Náhled nového webu KJM

• Náhled starého webu KJM

Periodika na území dnešní ČR

Muzejník – nejstarší stále vycházející vědecký časopis

V návaznosti na květnový příspěvek v této rubrice, který byl věnován *Květům*, jednomu z nejvýznamnějších časopisů 19. století, se budu v červnovém čísle zabývat nejstarším stále vycházejícím vědeckým časopisem, a to *Časopisem Národního muzea*, neformálně tzv. *Muzejníkem*.

Počátky periodika jsou spojeny s osobností Františka Palackého (1798–1876), který spolu s dalšími významnými osobnostmi pohybuujícími se okolo muzea usoudil, že instituce takového významu musí mít i své vlastní vědecké periodikum, a podnikl v této věci také konkrétní kroky. První číslo časopisu vyšlo v lednu 1827 pod názvem *Časopis Společnosti vlastenského muzeum v Čechách*. V průběhu své mnohaleté historie došlo k řadě změn názvů, často v souladu s tím, jak se měnil název instituce samé. Prvním redaktorem časopisu byl František Palacký a zůstal jím až do roku 1838, kdy ho vystřídala jedna z nejvýznamnějších osobností slavistiky 19. století Pavel Josef Šafařík (1795–1861).

V prvních letech vycházely dvě řady časopisu, česká a německá, každá s poněkud odlišným zaměřením a cílovou skupinou čtenářů. Německá řada však zanikla již v roce 1831 a dále pokračoval jen časopis český. V dalších letech se na redaktorském postu vystřídaly další významné postavy vědeckého života, např. historik Josef Emler (1836–1899), který po Františku Palackém převzal také řízení edice *Fontes rerum Bohemicarum*, či historik a etnograf Čeněk Zíbrt (1864 až 1932).

Podle původních představ Palackého měl časopis přinášet – a také vesměs přinášel – především edice dosud nevydaných pramenů, texty ke studiu historie a přírodních věd, recenze vý-

znamných publikací a další pro tehdejší dobu relevantní témata, která byla v souladu s programem národního obrození. Periodikum pravidelně uveřejňovalo také jednatelské zprávy o činnosti muzea, které jsou kromě jiného důležitým zdrojem informací o tehdejších muzejních akvizicích. Důležitým prvkem v historii časopisu je postupné oddělování historické a přírodovědné redakce a rovněž obsahu, které bylo důsledkem mj. postupného odcizování a specializování přírodovědných a historických témat, souvisejících s profilací jednotlivých složek muzea. K tomuto oddělování docházelo nejprve uvnitř časopisu formou rozčlenění na část „duchovnědnou“ a „přírodovědeckou“, později k vytvoření zcela samostatných oddílů (od poloviny 40. let minulého století). K definitivnímu rozdělení původního *Muzejníku* na dva časopisy pak došlo v roce 1962. Po několikerých změnách názvu v průběhu druhé poloviny 20. století tak dnes vychází jednak *Časopis Národního muzea*. Řada *historická*, jednak *Journal of the National Museum (Prague)*. *Natural History Series*.¹

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

Foto: Knihovna Národního muzea

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1145-9 (ePub); WOITSCHOVÁ, Klára. *Časopis Národního muzea v letech 1827–2012*. *Český lid*, 2013, 100, č. 1, s. 5–26; WOITSCHOVÁ, Klára. *Národní muzeum jako vydavatel periodik v letech 1918–1993*. *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia*, 2018, 72, č. 3–4, s. 34–43.

Edice *Bibliographica* a pestrý svět bibliografií

Edice *Bibliographica* je nejmladší edicí vydávanou Ústavem pro českou literaturu AV ČR. Shrme-li prvních šest let jejího fungování, zjistíme, že představuje zdánlivě nudný a čtenářsky nevděčný svět v možná až nečekané pestrosti a přitažlivosti. Příspěvek navazuje na články *Pro-měny a směřování České literární bibliografie* (Čtenář, 2022, č. 6, s. 215–217), *Bibliografie českého literárního samizdatu* (Čtenář, 2022, č. 7–8, s. 257–259) a *SAM – Statistický a analytický modul České literární bibliografie* (Čtenář, 2023, č. 2, s. 62–63).

Rodina bibliografických edic

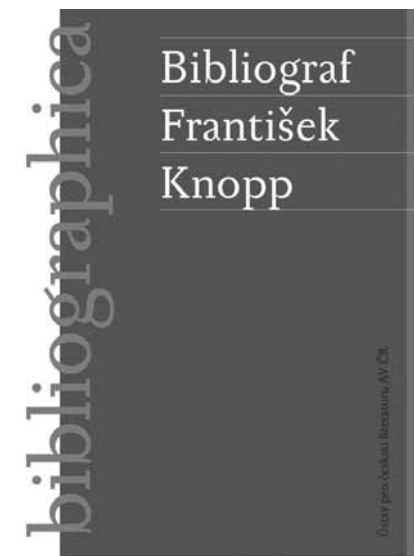
Edice *Bibliographica* patří do nepočtené rodiny edic, zabývajících se – jak už její název napovídá – bibliografickou tematikou. Pokud jde o typově příbuzné edice napříč obory, můžeme připomenout v akademickém prostředí jednoznačně vyčnívající *Řadu D. Bibliographia* – edice Práce Historického ústavu AV ČR, vydávanou na příslušném ústavu už od sedmdesátých let 20. století. Případně edici Moravské zemské knihovny *Bibliografie a prameny k vývoji Moravy*, jejíž první svazek k počátkům brněnského knihtisku a bibliografii města Brna vyšel už v roce 1974. V uměnovědném prostředí lze zmínit edici *Eseje, kritiky, analýzy* Institutu umění – Divadelního ústavu, jejíž pravidelnou součástí tvoří personální bibliografie daného autora, v ekonomickém pak edici *Nobelova cena za ekonomii* nakladatelství Oeconomica při Vysoké škole ekonomické v Praze, kde v relativně útlých svazcích každý rok představují laureáty ceny včetně jeho personální bibliografie a medailonu.

Nesystematicky se pak o různé regionální bibliografie starají především krajské vědecké, popř. místní knihovny, příležitostně pak například o personální bibliografie svých významných absolventů vysoké školy. Všechny tyto edice mají společný průsečík ve snaze představit svůj obor ve vysoce strukturovaných záznamech dosavadní činnosti a jsou nezbytnou pomůckou pro další badatelské výkony.

Edice v kontextu

Edice *Bibliographica* vznikla v roce 2016 za účelem publikovat nejen pro odbornou veřejnost specializované bibliografie z oboru literární vědy a příbuzných disciplín. Zároveň se edice zaměřuje i na publikace reflektující problematiku bibliografie na teoretické a metodologické úrovni. V Ústavu pro českou literaturu (ÚČL) jde aktuálně o jednu ze čtyř edic, v jejichž řadách zaměstnanci tohoto ústavu publikují závěry svých bádání (další tři tvoří *Theoretica & historica*, zpřístupňující literárněvědné práce, jež by měly rozšiřovat spektrum literárněvědných metod a přístupů, dále *Korespondence Jakuba Demla*, která, jak název napovídá, se stará o vydávání díla této stále vzrušující postavy českého expresionismu, a konečně edice *Varianty* coby platforma pro publikace z oblasti domácí i zahraniční textologie).

ÚČL řadu svých knih vydává také v koediciích se zavedenými nakladatelskými domy, například s brněnským Hostem (řadu *Česká knižnice*, představující stěžejní díla napříč dějinami české literatury), či s nakladatelstvím Akropolis (*Kritickou hybridní edici*, vydávající nově kriticky zpracovaná vydání textů novočeské literatury doplněná o digitální přílohu). Knihy edice *Bibliographica*, stejně jako publikace v jiných ústavních edicích, splňují požadavky odborných výstupů, podléhají recenznímu řízení, obsahují cizojazyčné resumé a pochopitelně také rejstříky. Zároveň jako je-

diná ústavní edice vstoupila počátkem loňského roku do stále populárnějších vod tzv. open access. Její redakční okruh a ediční rada ÚČL si odsouhlasily, že své publikace bude nadále vydávat komerčně v tištěné podobě, aby po pár letech přešly v duchu otevřené vědy do online prostředí Digitální knihovny Kramerius, provozované při Knihovně AV, kde budou nadále dostupné bezplatně.

Za šest let existence eviduje edice zatím pět svazků rozdílné povahy i rozsahu. Vedle personální a časopisecké bibliografie tu stojí přehledový sborník o jednotlivých domácích oborových bibliografiích, metodika, jak bibliografie zpracovávat, a konečně monografie k jedné dlouholeté literární ceně. Aktuálně se připravuje další časopisecká bibliografie (samizdatového časopisu *Acta incognitorum*) nebo excerpce České literární bibliografie (ČLB). Lze očekávat, že časopisecké bibliografie budou v produkci edice i nadále hrát významnou roli.

Dosavadní počiny

Prvním svazkem edice *Bibliographica* se stala personální bibliografie Františka Knoppa, spoluzakladatele Střediska literárněvědných informací (tedy nadřazeného orgánu, kam ČLB patří), dlouholetého bibliografa ÚČL a autora celé řady významných bibliografií (např. *Bibliografie Karla Čapka: soupis jeho díla* [1990], *Bibliografie díla*

Vladimíra Macury [2000]; je spoluautorem *Bibliografie časopisu Divadlo 1949–1970* [1998]). Jeho osobní bibliografii sestavila Stanislava Sýkorová, taktéž dlouholetá bibliografka při ÚČL, a knižně ji do podoby, která nakonec celé ediční počínání zahájila, uspořádali bývalý a současný ředitel ÚČL, tedy Pavel Janáček a Petr Šámal, ve spolupráci s další osobností české bibliografie Alešem Zachem. Dostala jednoduchý název *Bibliograf František Knopp*.

Na tento důstojný počín ve vzpomínce na jednu z nejdůležitějších postav česk(oslovenské) literárněvědné bibliografie navázal sborník z interdisciplinárního semináře *České oborové bibliografie*, který edičně zpracovala Markéta Ř. Holanová. Na jednom místě se v něm setkávají studie přibližující celé spektrum oborových bibliografií od literární, divadelní či filmové přes bibliografii památkové péče nebo lékařství a zdravotnictví až po bibliografii geologicko-mineralogickou či geografickou. Zájemci se tak dostává vedle rozšíření obzorů také jedinečného srovnávacího materiálu umožňujícího nahlédnout přístupy a metody vytváření bibliografických databází a dokumentů v celé jejich pestrosti napříč obory.

Svazkem s pořadovým číslem 3 edice vstoupila do prostředí teoretické základny samého přístupu k sestavování analytické bibliografie. Publikace *Oborová analytická bibliografie: metodika zpracování* vedoucího oddělení ČLB Vojtěcha

Malínka je jednou z mála takto ucelených knižně vydaných příruček k tvorbě analytické bibliografie. Vychází z autorova dlouholetého vedení databáze České literární bibliografie (clb.ucl.cas.cz), jež svou materiálovou rozmanitostí a pestrostí staví své katalogizátory před řadu stále nových a často zapeklitých výzev. Neméně náročnou výzvou tak bylo na základě takových zkušeností zobecnit a jasně formulovat pravidla, která by měla sjednotit přípravu a samotnou práci na analytických bibliografiích napříč obory.

V roce 2021 vyšla *Anketa o knihu roku Lidových novin* edičně zpracovaná Lukášem Holečkem. Publikace dokazuje pružnost edice, neboť ve své podstatě nejde o bibliografii v klasickém smyslu, ale o přetisk všech anketních odpovědí jednoho z nejvýraznějších kulturních fenoménů meziválečného Československa. Dotaz *Kterou nejzajímavější knihu jste letos četli?* začala redakce Lidových novin pokládat stovkám veřejně činných osobností rozličných oborů už od roku

1928 a přes druhoválečnou přestávku a ujařmení totalitních ročníků následného čtyřicetiletí ho dostávají osobnosti svých oborů po obnově v roce 1991 dodnes. Čtenář se díky Holečkově edici i pronikavé úvodní studii dostane k jedinečnému sblížení všech ročníků ankety do jednoho uceleného konvolutu, jehož četba paradoxně může nabýt mnohdy až rozměru dramatického příběhu 20. století. Nabídne náhled na proměnu vkusu předních intelektuálů a někdy snad i osvětlí na základě četby svých tvůrců i některé mezníky české literatury. Přestože kniha představuje „jen“ prvních dvacet let ankety (1928 až 1949; následné ročníky až do obnovy v roce 1991 už reprezentovaly pouze uměle konstruovaný vztah „pracujícího lidu“ ke knize a ztratily funkci přehledu pestré dobové knižní produkce), nabyta takového objemu, že pro ni musel být vytvořen nový grafický návrh, zohledňující větší rozměry. Edice *Bibliographica* se tak může aktuálně pyšnit dvěma neoficiálními řadami: „menší“ a „větší“.

Zatím posledním svazkem edice *Bibliographica* je *Článeková bibliografie časopisu Dialog* Jakuba Flanderky. Autor kompletní bibliografii severočeského časopisu, vycházejícího nejprve v letech 1966–1969 a po pauze pak v období 1990–1992, doplňuje pronikavou úvodní studií, která periodikum představí v perspektivě celého regionu a celospolečenského kontextu.

Jak je snad z dosavadních řádků zřejmé, bibliografické publikace coby popelky knižního trhu mohou odvážným čtenářům představit překvapivě pestrý svět nejen oboru bibliografie, ale též oborů příbuzných, třeba jen vzdáleně. Edice *Bibliographica* není vedena nekompromisně, svého cíle vstupovat do literárněvědného diskurzu z pozice přehledových, rovněž však komentovaných publikací se nicméně nevzdává.

DOMINIK MELICHAR | melichar@ucl.cas.cz

Dominik Melichar (1987) působí v Ústavu pro českou literaturu AV ČR jako odborný bibliograf zaměřený na samizdatovou literaturu a odpovědný redaktor edice *Bibliographica*; je rovněž členem Ediční rady ÚČL. Ve své odborné činnosti při doktorském studiu na Masarykově univerzitě v Brně se zabývá samizdatem pražské Hanspaulky a obecně typologií neoficiální produkce v období tzv. normalizace. Aktuálně dokončuje bibliografickou publikaci samizdatového časopisu *Acta incognitorum*, která by měla vyjít v roce 2023.

Představujeme

Veřejná knihovna – srdce obce

DOSTÁLOVÁ, Lenka a Tomáš HOŘAVA.

Veřejná knihovna – srdce obce.

Brno: Moravská zemská knihovna, 2023. 12 s. Fotografie: archiv MZK.

Grafická úprava a sazba: Zuzana Hořavová.

Ráda bych vám představila nový publikační počín, který vznikl v rámci činnosti Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, a to informační skládačku **Veřejná knihovna – srdce obce**. Podnětem k jejímu vydání byly opakující se dotazy z knihoven, které se týkaly vybavení a organizace knihovnických prostorů, technických dotazů na materiály knihovnického mobiliáře apod. Brožura je určena nejen knihovníkům, ale také zřizovatelům a provozovatelům knihoven, případně dalším spolupracujícím osobám nebo institucím, které zajímá současné pojetí veřejné knihovny.

Informační skládačka je souhrnem praktických rad a inspirativních nápadů týkajících se otázek, jak zrekonstruovat či zmodernizovat prostory knihovny tak, aby reflektovaly potřebu

uživatelů i zaměstnanců dnešních veřejných knihoven. Členění brožury odpovídá jednotlivým prostorům veřejné knihovny, komentovány jsou různé aspekty – od umístění v obci po vybavení nábytkem. Dokument může rovněž posloužit jako podpůrný materiál při komunikaci s architekty nebo designéry a také při vyjednávání o finanční podpoře vaší knihovny a jejím dalším rozvoji. Součástí je také pracovní list v podobě QR kódu. Dokument obsahuje čtyři okruhy otázek, pomocí kterých zjistíme informace o stavu a potřebách knihovny a jejich uživatelů. Tento pracovní list lze využít i při přípravě koncepce knihovny. Fotografie doprovázející text jsou příkladem zajímavých řešení a netradičního pojetí prostorů knihoven.

Brožura vznikla ve spolupráci s architektem Tomášem Hořavou, který je autorem třinácti realizací veřejných knihoven a mohl přispět k odbornému potenciálu metodického centra. Tato spolupráce znovu potvrdila známý fakt, že dvojitý pohled na věc je pro výsledek zajímavější než pohled jediného autora.

Publikace je k dispozici ke stažení na webových stránkách Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven: <https://mcvrk.mzk.cz/files/uploads/Bro%C5%BEura-verze%20pro%20WEB.pdf>. Tištěná forma brožury se distribuovala do krajských knihoven, které ji budou dále distribuovat mezi pověřené knihovny.

Potěší nás, pokud se tato publikace stane inspirací a podnětem k proměně knihoven bez ohledu na jejich velikost.

LENKA DOSTÁLOVÁ | Lenka.Dostalova@mzk.cz

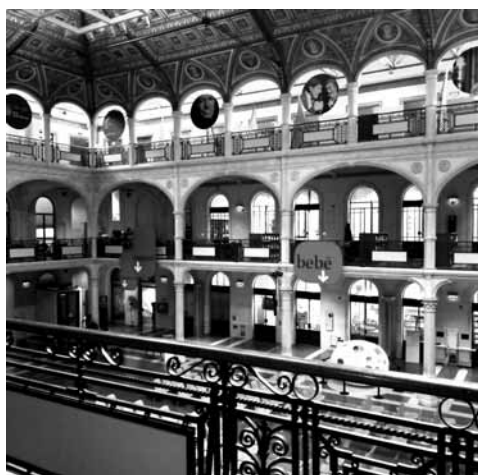
Školní knihovna Asociace Lucerna v Bologni

Asociace Lucerna vznikla v italské Bologni v roce 2013. Její hlavní filozofií je zviditelňovat a prohlubovat česko-italské, nebo ještě lépe česko-bolognské vazby zejména kulturní formou. Rovněž česká škola, která je součástí asociace, se při výuce české vlastivědy snaží zdůrazňovat česko-italské vztahy. K tomu hojně využíváme knih fondu samostatného oddělení městské knihovny pro děti a mládež – Salaborsa Ragazzi.

Asociace Lucerna se angažuje při pořádání koncertů, přednášek, výstav či veřejných čtení, nejlépe v rámci větších cyklů, které propojují různé kulturní instituce a asociace v Bologni, jako je každoroční Mezinárodní den mateřského jazyka nebo *Festa della Storia*, organizovaná Bolognskou univerzitou, která je hojně navštěvovaná širokou italskou veřejností.

Lucerna od svého vzniku spolupracuje také s největší místní městskou knihovnou Salaborsa Ragazzi, umístěnou v jedné z historických budov v centru města. Jedinečnost této knihovny tkví v bohatství jejího knižního fondu a jeho rozmanitosti. Salaborsa má ve svých sbírkách knihy přesně ve stovce různých jazyků. Získávání nových knih je usnadněno tím, že se v Bologni každoročně koná velký mezinárodní veletrh dětské knihy, kterého se účastní také významná česká nakladatelství. Knihovna tak získává jak darem, tak nákupem skutečně velmi kvalitní knihy po obsahové i vydavatelské stránce. Na rozšiřování české sekce knihovny Asociace Lucerna intenzivně spolupracuje – jak výběrem přímo na veletrhu, tak nákupem knih v Čechách a jejich darováním knihovně.

Jednou z priorit knihovny Salaborsa Ragazzi je valorizovat kulturní hodnoty i jiných jazykových skupin a propagovat čtení v mateřském jazyce. S cílem lepší dostupnosti těchto knih i pro rodiny, pro které je nepraktické navštěvovat knihovnu v samém centru Bologni, vznikl v únoru 2016 projekt zapůjčení většího množství knih

Interiér knihovny Salaborsa Ragazzi

kulturním asociacím, které pak fungují jako malé dislokované knihovny. Mezi těmito asociacemi byla od začátku samozřejmě i Lucerna.

V praxi naše dislokovaná miniknihovna funguje následovně:

Na začátku školního roku vybereme asi 50–70 knížek s ohledem na potřeby české školy a na věkové kategorie našich žáků (předškoláci 3–6 let a školáci 7–12 let). Při každém školním setkání si děti společně s maminkami vyberou z naší malé knihovny. To samozřejmě obnáší obětavost a fyzickou námahu našich členek, které se o školu starají a musí vždy na výuku dopravit dvě bedničky knížek, protože jak víme, knihy mají velkou

Pohled do interiéru knihovny Asociace Lucerna

váhu. Tituly průběžně obměňujeme. Při výuce používáme hlavně knihy s vlastivědnou tematikou. Velmi oblíbené jsou komiksové knihy o starších i novodobých dějinách. Ve fondu máme i trilogii *Jonáš Fink*, odehrávající se v Praze 50. a 60. let, od italského autora Vittoria Giardina nebo knihu *Matěj Šindelář – český fotbalový Mozart* od jiného italského autora Fabrizia Silei. Na každém dalším setkání mají děti za úkol říci pár vět o knize, kterou si přečetly samy nebo s maminkou.

Každému žákovi školy jsme samozřejmě nejprve zprostředkovali regulérní bezplatný zápis do Salaborsa Ragazzi. Tímto způsobem mohou využívat služeb boloňské knihovny i naši členové od Modeny, Ferrary či Rimini. První pracovní den po našem setkání, která probíhají o víkendech, nahlásíme pohyby knih mateřské knihovně. Na konci června odevzdáme všechny vypůjčené knížky k inventarizaci kmenové knihovně Salaborsa Ragazzi.

Ještě pár statistických údajů:

Celkem má Salaborsa Ragazzi ve svých fondech na 250 dětských knížek v češtině. Toto číslo se rozrůstá zhruba o 20 knih ročně.

Počty vypůjček za kalendářní roky:

2017 – 79 vypůjček,
2018 – 127 vypůjček,
2019 – 186 vypůjček,
2020 – 79 vypůjček,
2021 – 113 vypůjček.

Nutno podotknout, že statistika je přesná disciplína, která pracuje s nepřesnými údaji.

Takže v počtu vypůjček je zahrnuta i hromadná vypůjčka asociace na začátku školního roku a eventuální vypůjčky některých malých českých čtenářů přímo v Salaborsa Ragazzi, kteří nemusí být nutně žáky naší české školy. Českou školu při Asociaci Lucerna navštěvuje průměrně 12–15 dětí v každém školním roce.

Kromě knih pro děti mají čeští krajané v Bologni k dispozici malé oddělení knih v českém jazyce, které disponuje asi 40 tituly darovanými členy Asociace Lucerna a je dislokované v jedné z poboček městské knihovny. Dospělí čtenáři jsou však méně aktivní než děti, snad i proto, že výběr je omezený a mají k dispozici i jiné zdroje včetně dnes hojně využívaných elektronických

Z nabídky titulů dětských knih školní knihovny

knih, které je možné si i v zahraničí přímo vypůjčovat z českých knihoven. Městská knihovna v Bologni Salaborsa nabízí také svým čtenářům digitální platformu, kde je možné si číst zdarma několik hlavních titulů českých deníků a týdeníků. České knihy z fondů městské knihovny v Bologni – jak pro děti, tak pro dospělé – je možné si vypůjčit i v odlehlejších částech města a okolí díky bezplatné meziknihovní vypůjčce.

MIROSLAVA MOTOŠKOVÁ

| motoskovam@gmail.com

Foto: M. Motošková a T. Benýšková

Autorka pracuje jako knihovnice Salaborsa Ragazzi a je koordinátorkou mezi ní a Asociací Lucerna.

České děti a mládež jako čtenáři v době pandemie 2021

FRIEDLAENDEROVÁ, Hana, Hana LANDOVÁ, Pavlína MAZÁČOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Vít RICHTER. *České děti a mládež jako čtenáři v době pandemie 2021*. Brno–Praha: Host, 2022. 189 s. ISBN 978-80-275-1378-9

Kniha je výsledkem reprezentativního celostátního průzkumu čtení, čtenářství a způsobů trávení volného času dětí a mládeže, který proběhl v roce 2021 a navazuje na průzkumy z let 2017 a 2013. Zkoumaná kohorta je rozdělena do tří kategorií podle věku: 6–8 let, 9–14 let, 15–19 let + jejich rodiče. Průzkum mapuje také jejich vztah k institucím tradičně spojeným se čtenářstvím a obecně gramotností, jakými jsou školy a knihovny. Zásadním a podstatným prvkem, který formuje tento vztah, jsou digitální technologie a média, jejichž význam ještě vzrostl v době pandemie covidu-19.

Autorky a autor, kteří se dlouhodobě zabývají informační gramotností, čtenářstvím a životním stylem mládeže, nás v úvodu knihy seznamují s metodikou výzkumu, který se uskutečnil s využitím kvantitativních i kvalitativních metod sběru dat. Část se realizovala metodou online sběru dat (s ohledem na specifickou situaci ovlivněnou koronavirovou pandemií) a část terénním sběrem. Sebraná data jsou doplněna citacemi jednotlivých respondentů, vycházejícími z rozhovorů podle předem připraveného, odsouhlaseného a otestovaného scénáře. Jejich cílem bylo získat názory dětí, mládeže a rodičů v oblasti čtenářství napříč věkem, pohlavím, regiony a různými velikostmi obcí. Kapitoly v knize mají přehlednou jednotnou strukturu, která obsahuje nejprve východiska výzkumu, jednotlivá získaná data a v závěru každé kapitoly *Výklad/interpretace* získaných dat.

Data jsou v kapitolách znázorňována také graficky a tvoří plynulý doprovod textové části. Knihu uzavírá seznam literatury a přílohy. Kompozice, v jaké se data předkládají, umožňuje velmi dobrou orientaci v nich. Kapitoly jsou děleny tematicky; první se věnují volnému času dětí a mládeže, čtenářskému zázemí v rodině, čtenářskému chování, oblíbeným žánrům, titulům a výběru knih. Ústřední část knihy představují data k tématům školní podpory a rozvoje čtenářství, elektronickým knihám a audioknihám, srovnání distanční a prezenční výuky, informačním zdrojům a výukovým nástrojem v době distanční výuky. Závěrečná rozsáhlá kapitola je věnována úloze knihoven v životě dětí a mládeže.

Jakou zprávu tedy přináší prezentovaná data o volnočasových aktivitách a čtenářství dětí a mládeže? Zastavme se u několika z nich. Celkem nepřekvapivě ve zkoumaném období vzrostl počet pravidelných denních uživatelů sociálních sítí, přičemž dívky jsou podle průzkumu silnějšími uživatelkami sociálních sítí než chlapci. Nejčastějšími volnočasovými aktivitami mládeže jsou různé mediální aktivity a četba příspěvků na sociálních sítích. Ukazuje se také, že využívání sociálních sítí vede u starších dětí k problémům s prospěchem ve škole (*děti s horším prospěchem uváděly častější využívání sociálních sítí*). V průběhu pandemie pak došlo k zvýšení četnosti veškerých mediálních aktivit na úkor reálného sociálního života a outdoorových aktivit.

Z rozhovorů s rodiči i dětmi vyplývá, že plošná online výuka a vynucená specifická změna životního stylu během pandemie nevyhovovala většině rodičů a dětí.

Takzvaný smartphone (mobilní telefon s připojením k internetu) je stálým a každodenním průvodcem dětí a mládeže. Ta na mobilu tráví nejvíce času z celého dne. Prokázanými negativními dopady na duševní zdraví jsou závislosti, poruchy soustředění a celkové zhoršení kognitivních schopností. Čas trávený na mobilních telefonech vytlačuje jiné pravidelné činnosti, mezi které patří i čtení knih. Tato na první pohled alarmistická zjištění jsou však kompenzována daty, která hovoří o tom, že většina rodičů chápe podstatnou úlohu čtení pro zdravý psychosociální vývoj svých dětí a mládeže si je sama schopna uvědomovat a do jisté míry i korigovat závažnost následků dlouhodobého trávení času v prostoru digitálních technologií. Výsledky výzkumu zprostředkovávají ne vždy lichotivý obrázek o práci škol v době distanční výuky. Distanční výuka příliš nemotivovala děti a mládež ke čtení knih a byla překážkou v rozvíjení čtenářských dovedností. Ukazuje se, že učitelé si většinou usnadňovali práci s dětmi zadáváním a nedůsledným sledováním mimočítankové četby a distanční výuka jako taková byla často redukována na několik málo „základních“ předmětů (typicky např. matematika, čeština, přírodověda).

Názory na čtení knih se ve srovnání s rokem 2017 polarizují. Zatímco klesl podíl dětí ve věku 9–14 let, které čtení zajímá, ve věkové kategorii 15–19 let se naopak zvýšil počet těch, kteří čtení knih vnímají pozitivně. Zároveň ovšem platí, že s rostoucím věkem děti postupně nahrazují četbu aktivitami na mobilním telefonu (*Bylo potvrzeno, že dnešní mladá generace čte především na sociálních sítích častěji než knihy*).

Stojí za to stručně citovat některé závažné závěry:

- téměř polovinu dětí v kategorii 6–8 let nebylo čtení během distanční výuky a téměř polovina nejmenších školáků čtení nepovažuje za zábavné;
- v kategorii dětí 9–14 let nebaví číst 65 % dětí;
- mezi mládeží 15–19 let je nyní výrazně více (téměř 30 %) těch, kteří nečtou častěji knihy;
- značný počet dospívajících má nízkou čtenář-

skou praxi, třetina mládeže nečte mimočítankovou četbu, další třetina věnuje čtení méně než hodinu týdně a navíc vysoký podíl žáků považuje tento stav za dostatečný;

— ukazuje se, že patnáctiletí žáci středních škol mají problém v oblastech vyžadujících aktivaci složitějších a rozvinutějších čtenářských kompetencí, otázkou je také jejich (ne)schopnost delší dobu se soustředit na práci s textem.

Dluh mnohých středních škol vůči mládeži spočívá v rezignaci na programové rozvíjení čtenářských kompetencí. S ohledem na zmíněné závěry tedy poněkud překvapí doporučení v závěru jedné z kapitol, aby se školy zaměřily na četnější a masivnější využívání digitálních prvků při výuce českého jazyka a literatury. Takové doporučení působí jako pověsné vytloukání klínu klínem: digitální technologie a virtualizace sociálního života prokazatelně nepřispívají k větší čtenářské gramotnosti, ale přesto se v nich hledá nástroj, který čtenářskou gramotnost podporí. Dlužno dodat, že části jednotlivých kapitol, nazvané *Výklad/interpretace* nezřídka nahrazují interpretaci v pravém slova smyslu aktivními doporučeními, která se obracejí k předpokládaným adresátům, jimiž jsou nejspíše učitelé a pracovníci knihoven.

Zajímavé závěry plynou také z dat o informačním chování zkoumaných skupin. Například v kategorii dětí ve věku 9–14 let vůbec nefigurují veřejné knihovny jako místo s vhodnými zdroji informací. Děti a mládež jednoznačně preferují internetové informační zdroje před zdroji tištěnými, přičemž zhruba polovina dětí a mladistvých ve věku 9–19 let vůbec nevnímá jako problém otázku důvěryhodnosti elektronických informačních zdrojů, internetové zdroje ani informace v nich si neověřuje a nepracuje s nimi kriticky.

Pokud jde o vztah mezi mládeží a knihovnami, stojí za zmínku zejména jeden aspekt. V praxi obecních, městských, ale už i akademických knihoven se setkáváme s trendem zřizování dětských koutků v prostorách knihoven. Z výsledků prezentovaného výzkumu však plyne, že dětské koutky zajímají jen mladší děti do 10 let. Čím starší jsou děti, tím více vnímají knihovny jako prostor, kde se mají možnost setkat s vrstevníky a trávit tam část svého volného času. Aby to bylo možné, měly by knihovny respektovat skuteč-

nost, že prostory pro dospívající návštěvníky by měly být odděleny od prostoru pro mladší děti. Mládež očekává od knihoven nabídku studijního prostoru, klid, ticho a příjemný designový interiér, vhodné osvětlení, velká okna, možnost občerstvení. Starší mládeži také chybí program zaměřený na jejich věkovou skupinu; zatím se v knihovnách setkávají spíše s akcemi pro mladší věkové kategorie.

Z výzkumu vyplývají určité rozdíly v přístupu ke čtenářství mezi zkoumanými skupinami v závislosti na socioekonomické situovanosti jejich rodin. Tento kontext čtenářství mládeže se však dostatečně nereflektuje. Kniha ale i přes zmíněné drobné nedostatky představuje ucelené a přehledné informace o tématu čtenářství dětí a mládeže a je velmi solidním informačním zdrojem pro badatele z řad akademické obce i pro laické zájemce o dané téma a období.

KAMIL BOUŠKA | bouska@svkkl.cz

Recenze

Sborník k 20. výročí knihovního zákona

20. výročí knihovního zákona.

K vydání připravila Renáta Krejčí Salátová. Praha: Národní knihovna ČR, 2022, 115 s.

ISBN 978-80-7050-765-0

Národní knihovna ČR (NK ČR) připravila sborník k 20. výročí přijetí tzv. knihovního zákona, tedy zákona č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb. Jak v úvodu připomíná Anna Machová z NK ČR, nový knihovní zákon nevznikl na zelené louce. V roce 2019 si Česko i Slovensko připomínalo sté výročí přijetí našeho prvního zákona z roku 1919. K tématu vyšla řada publikací a konala se řada odborných akcí. Pozadu nezůstal ani časopis *Čtenář* sérií příspěvků ve zvláštní rubrice „První knihovní zákon – 100 let“. Pokud započteme zákon z roku 1959, je knihovní zákon z roku 2001 již třetí v pořadí. Příspěvky ve sborníku vydanému k tomuto výročí *rekapituluji historické a politické okolnosti přípravy zákona, vysvětlují jeho smysl a obsah, účinky jeho uplatňování v široké praxi a speciálně i v některých dílčích oblastech fungování knihoven*, píše Anna Machová.

Sborník obsahuje sedm příspěvků od osmi autorů. Jaromír Kubíček z Moravské zemské knihovny v Brně (MZK) porovnává cíle knihovnického zákona 1959 a zákona z roku 2001. Popisuje iniciativy za vydání zákona č. 53/1959 Sb. a jeho projednání v parlamentu, stejně jako pak iniciativy za vydání zákona nového a jeho následnou realizaci. Zákon 2001 je podle Kubíčka *legislativním opatřením odpovídajícím současnému vývoji a je natolik perspektivní, že svou obecnou právní úpravou nesvazuje knihovny v jejich vývoji. Základním rysem tohoto zákona je podpora činnosti knihoven ze strany státu*. Autor také připomíná novelu zákona rozeslanou poslancům v listopadu 2019; k jejímu schválení minulou sněmovnou však nakonec nedošlo...

Marie Šedá z NK ČR nazvala svůj příspěvek „Regionální funkce knihoven – 20 let poté“ a věnuje se v něm vzniku a vývoji těchto funkcí, spjatých již s prvním zákonem z roku 1919, stejně

jako s druhým 1959, který mj. zakotvil střediskový systém knihoven. Monika Kratochvílová a Adéla Dilhofová z MZK se zabývají úlohou krajských knihoven a MZK v systému knihoven. Zákon z roku 2001 nově definoval systém knihoven, veřejné knihovnické a informační služby, pověřil Ministerstvo kultury evidencí knihoven, vymezil jednotlivé druhy knihoven a jejich základní funkce. Garantoval také postavení a úkoly krajských knihoven. Petra Vávrová z NK ČR shrnuje v dalším příspěvku vývoj, aktivity a poznatky v oblasti ochrany knihovních fondů, vedoucí k zachování našeho písemného kulturního dědictví v dobrém fyzickém stavu pro budoucí generace nejen v NK ČR, ale i v celé České republice, a to nejen za posledních deset let existence Odboru ochrany knihovních fondů (OOKF). Autorka probírá vybrané zákony týkající se péče o knihovní fondy, současný stav trvalého uchování knihovních fondů, ochranu jejich fyzického stavu, vhodné podmínky pro dlouhodobé uložení fondů, klimatické a jiné podmínky,

mobilizaci či ochranné obaly, manipulaci s fondy, konzervaci a opravy fondů, sady první pomoci a krizové plány aj.

Petra Miturová z Odboru umění, knihoven a kreativních odvětví Ministerstva kultury seznámuje s dotační politikou na podporu knihoven. Zdeněk Matušík z NK ČR nazval svůj příspěvek „Rovný přístup a virtuální dokumenty: problémy i po 20 letech“; upozorňuje v něm na některá problémová místa v zákoně 2001 a zamýšlí se, jakým směrem by se měly ubírat jeho případné úpravy. Tereza Danielisová z Městské knihovny v Praze se v posledním příspěvku také zabývá možnými úpravami knihovního zákona, a to s ohledem na technologické a společenské změny posledních dvaceti let.

Publikace *20. výročí knihovního zákona* je tedy nejen dokumentem, ale i *dobrou pomůckou při zvažování, jakými směry se má knihovnické zákonodárství v České republice dále ubírat*, jak věří autoři.

MILAN VALDEN | milan.valden@nkp.cz

Co pro vás připravujeme...

- **Téma – Knihovny ČR a Ukrajina:**
 - výsledky průzkumu zapojení knihoven do pomoci Ukrajině
 - rozhovor a názory ukrajinských běženců
 - Klub robotiky pro ukrajinské děti
 - pomoc knihoven Středočeského kraje
- **Knihovna očima studentů Fakulty architektury VUT v Brně**
- **Nové rubriky:**
 - Škola knihovně, knihovna škoře (o spolupráci knihovny a školy)
 - Medailonky nadějných (nastupující generace knihovníků)
 - tematické přehledy současné literární produkce
- **Knihovny v novém:**
 - MĚK Nový Jičín
- **Krajanské knihovny:**
 - Knihovna Spolku Beseda v australské Canbeře
- **Z historie periodik na území dnešní ČR: Národní listy**
- **Liberecká knihovna vydala novou znakoknihu**
- **PŘÍLOHA „VIZUÁLNÍ IDENTITA KNIHOVEN“**
 - Tři písmena v logu Krajské knihovny Vysočiny a další materiály.

Věříme, že zůstanete našimi čtenáři a předplatiteli!

Knihovna města Ostravy a její senioři

Ústřední knihovna a jejích devětadvacet poboček, to už je nějaké množství míst (velká sídlištní centra, menší pobočky v městských částech a také pobočky venkovského charakteru, kde je návštěvnost zčásti určována ročním obdobím), jsou dokladem toho, jak se dá kvalitně pracovat se seniory v různorodém ostravském prostředí.

Je to tak v pořádku: každé pracoviště je jedinečné, k čemuž přispívá i jedinečnost knihovnic a knihovníků a zcela nepochybně ti zásadní členové trojčlenky – senioři. Jak ráda uvádím: *Prolejeme-li neurčitě množství 60+lejíkem, nevznikne homogenní hmota, nýbrž chaos. Ani skrze trychtýř nebude výsledek uspokojivější.* Ale tato kapka zlehčená úvaha je základem jakékoliv seriózní práce s lidmi.

Začínáme s respektem k přání samotných čtenářů. Chtějí se scházet? Chtějí konzumovat připravený program, nebo se ukáží jejich tvůrčí a organizační schopnosti? Potřebují ke schůzkám pouze prostor v podobě inspirujícího prostředí knihovny a schůzky vedou sami? Postupně u nás vznikaly, zanikaly a nově se hlásí kluby Generace, které mají jednotný název a logo, ne však obsah. A jsme u toho, co všechno lze v současných 14 klubech prožít. **Obecně:** mezigenerační volnočasové a zájmové aktivity, pomoc při obnově nebo upevnění kontaktu s přirozeným sociálním prostředím, nácvik a upevnování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností. **Konkrétně:** diskuze o knihách, kultuře, společné návštěvy výstav, představování zajímavých míst a komentované vycházky okolím, rukodělné práce, v T-hnízdě výroba T-knih pro kluby pro nejmenší děti a seniory v Alzheimer centrech, tvořivě činnosti, PC školení, společenské programy, diskuse, hry, hudba, tanec, akce venku, exkurze, cvičení, sporty, sportovní hry, dobrovolnictví, reminiscenční setkání, trénování paměti, tři kontaktní místa VU3V... Podmínkou účasti na akcích

Shrnutí akcí pro seniory v jedné z komiksových brožur, která vyšla ke 100. výročí KMO

není registrace. Ani do knihovny, ani do klubu. Ve dvou pobočkách se podařilo zřídit tzv. maker places – „šicí placy“: každý s veřejně přístupným elektrickým šicím strojem a možností jeho využití i neregistrovanými návštěvníky.

Pracovat můžeme s aplikací *Mentem.cz*, která formou odborně sestavených zábavných PC her zlepšuje paměť, pozornost, prostorovou orientaci a další mozkové funkce. Při schůzkách užíváme osobnější přístupy, pracujeme s reminiscenční terapií, terapií prostředím, zavádíme práci s biografickým listem, biografickou knihou. Troufneme-li si či máme-li vhodného odborníka, pustíme se do expresivní terapie a užijeme si dramaterapii, muzikoterapii, arteterapii, biblioterapii, možná také poetoterapii, teatroterapii, psychodrama s řízenými dramatickými improvizacemi, terapii hrou.

A co když nás stárnutí přece jen dožene? Zvuková knihovna pro nevidomé a slabozraké v ústředí nabízí zvukové knihy, v ústředí a některých pobočkách lze využít aplikaci *Tichá linka*, v pobočkách nabízíme audioknihy. Lze iniciovat schůzky „svého“ klubu Generace v online režimu, stále udržovat vazby s přáteli, vítaná je pomoc

Foto: archiv KMO

„Klobouková“ akce pro seniory klubu Generace

knihovnicím a čtenářům psaním čtenářských anotací ke knihám, lze připravovat soutěže a testy pro děti, možné je psaní či nahrávání vzpomínek pro projekt Paměť Ostravy. Imobilní čtenář může požádat o donášku výpůjček dobrovolníkem.

Vzhledem k množství zaměstnanců věnujících se práci se seniory (cca 20–25) se ukazuje jako správná cesta průběžné vzdělávání dané skupiny. Nabízí se možnost získat odbornost díky studijnímu programu Edukační péče o seniory Slezské univerzity v Opavě. Osvědčené je sdílení dobré praxe na společných schůzkách, respekt k práci a nápadům ostatních. Pro kluby Generace je stanoven mentor, který sleduje, koordi-

nuje a pomáhá, dodává nové zdroje informací, inspiruje a vyhledává vhodné dotační tituly pro společné projekty.

Jedinečnou práci věnovanou komunitám můžeme označit inkluzivním designem služeb v případě seniorů spočívajícím v klidné práci bez honby za statistickými výsledky.

Dovolím si shrnout: V naší knihovně při práci se seniory nic nepředepisujeme. Pomáháme zmírnit negativní vnímání stáří ve společnosti, posilujeme sebevědomí a zčásti sociální začlenění samotných seniorů. Naše kluby vycházejí z mimořádné rozmanitosti. Kouzlo radosti ze setkávání vychází z velké části ze svobody rozhodování. Při tvorbě programů samotnými seniory bývají knihovnice taktními koordinátorkami a poučenými průvodkyněmi. Těšíme se ze spolupráce.

JARMILA BUREŠOVÁ | jarbur60@gmail.com

*Mgr. Jarmila Burešová (*1960) pracovala v Knihovně města Ostravy (2000–2022) v oddělení pro děti a mládež jejího ústředí, poté s dětmi v pobočce ve vyloučené lokalitě, v posledních letech ve funkci vedoucí obvodu 2 knihovních služeb, také jako mentorka pro práci se seniory a matka úspěšného projektu Paměť Ostravy.*

Pomozte nám vylepšit Čtenáře

Podělte se o názor na současnou i budoucí podobu časopisu

Čtenář slaví 75 let – a to je příležitost nejen k bilancování, ale také k debatě, kudy by se časopis mohl dále ubírat. Prosíme, věnujte 10 minut času vyplnění online dotazníku a pomozte nám formovat budoucnost Čtenáře. Děkujeme!

Dotazník najdete na

<https://svkkl.cz/ctenar>

nebo použijte přímý QR kód

Sběr dat probíhá do 15. 7. 2023

Příběh rekonstrukcí Knihovny Ervína Špindlera v Roudnici nad Labem

Knihovna Ervína Špindlera v Roudnici nad Labem sídlí od roku 1947 v budově bývalé záložny na Karlově náměstí č. p. 19 v blízkosti radnice v památkové zóně města. Budova pochází zřejmě z 19. století, ale lze předpokládat, že na jejím místě stával objekt již mnohem dříve. Stav budovy začal být zcela nevyhovující, chybělo sociální zázemí, sklady a kanceláře. O přístavbě a první rekonstrukci prostor bylo rozhodnuto v roce 1982, k další došlo v roce 2022.

Původně se jednalo o dům s širokým průčelím do náměstí a menším schodišťovým křídlem ve dvorní části. Knihovna zahájila svou činnost pouze v přízemních prostorách, postupně však své služby rozšiřovala. V roce 1948 byla zřízena studovna a čítárna a v roce 1949 půjčovna knih pro děti a mládež. Kromě poskytování knihovnických služeb sloužila i jako kulturní centrum; pořádala pro obyvatele Roudnice nad Labem řadu kulturních a vzdělávacích akcí: výstavy, besedy, koncerty, přednášky apod.

První rekonstrukce 1988 a úvahy o dalším

Stav budovy začal být zcela nevyhovující, chybělo sociální zázemí, sklady a kanceláře. Před první přístavbou a rekonstrukcí prostor musely být knižní fond i sklady provizorně přemístěny do prostor městského úřadu, kde knihovna poskytovala čtenářům své služby. Rekonstruovaná budova byla pak slavnostně otevřena v roce 1988. Dvoupatrová přístavba, která zahrnovala kancelářské prostory, kotelnu a hlavně nezbytné knižní sklady, byla umístěna ve dvorní části objektu. Knihovna byla také vybavena novým knihovnickým nábytkem „Biblio“.

O další rekonstrukci objektu se uvažovalo v roce 2009. Byl vypracován velkorýsý projekt, který zahrnoval rozšíření skladů do dvorního traktu, změny dispozic některých místností včetně

Ministr I. Bartoš, původní profesí knihovník, na návštěvě rekonstruované knihovny

využití půdních prostor, vybudování nového schodiště z druhého do třetího nadzemního podlaží, montáž výtahu z prvního do třetího patra, opravu konstrukce podlah a výměnu podlahových krytin, výměnu oken a dveří, nová sociální zařízení včetně montáže vzduchotechniky pro odvětrávání, kompletní výměnu elektrorozvodů a osvětlení a opravu venkovní fasády. Tento projekt však nakonec realizován nebyl. Čas prokázal, že toto rozhodnutí bylo částečně správné. Některé z navrhovaných úprav, které tvořily podstatnou část celkové investice – rozšíření skladových prostor, predispozice místností a využití půdních prostor, vybudování nového schodiště do třetího patra – se ukázaly jako neúčelné.

Návštěvníky knihovny hojně využívaný „obýváček“

Druhá rekonstrukce 2022

Budova tak na svou modernizaci musela počkat dalších třináct let, kdy představitelé města Roudnice nad Labem schválili projekt na rozsáhlou rekonstrukci. Projekt zahrnoval opravu uliční i dvorní fasády, vnitřní výmalbu, výměnu oken a dveří, kompletní výměnu elektroinstalace a osvětlení, položení nových podlahových krytin a predispozici nových sociálních zařízení včetně toalet pro osoby s omezenou schopností pohybu.

Jednou z nejpodstatnějších změn, kterou musím zdůraznit, je instalace rampy u vchodu do knihovny a plošiny pro přístup do patra, kde se nachází sál a oddělení pro děti a mládež. „Nová“ knihovna nyní odpovídá aktuálním požadavkům pro veřejné budovy včetně bezbariérového přístupu, který v knihovně zcela chyběl. Kromě stavebních úprav jsou nově vybaveny i interiéry půjčoven v obou odděleních, můžeme se pochlubit novými výpůjčními pulty i knihovnickými regály. Díky novému uspořádání regálů jsme v oddělení pro dospělé mohli vytvořit našimi čtenáři a návštěvníky hojně využívaný „obýváček“, kde mohou v klidu číst denní tisk nebo rozjímat nad knížkou. Rekonstrukci celkově považuji za velice zdařilou. Domnívám se, že se podařilo zachovat a skloubit historické prvky budovy s moderním

interiérem a Roudnice nad Labem se může pyšnit důstojným kulturním zařízením.

Knihovna Ervína Špindlera je organizační složkou města Roudnice nad Labem a budova je majetkem města. Náklady na projekt (včetně nového vybavení) přesáhly 9 milionů korun. Stavební práce byly zahájeny v červnu 2022 a trvaly do listopadu 2022. Vzhledem k tomu, že se tato rekonstrukce stala prvním úspěšně dokončeným projektem aktuální výzvy Ministerstva pro místní rozvoj zaměřené na revitalizaci, odbornou infrastrukturu a vybavení knihoven, podařilo tak se získat z IROP finanční podporu ve výši 6,7 milionu korun. *Rekonstrukce Knihovny Ervína Špindlera je skvělou ukázkou toho, jak mohou prostředky, které Ministerstvo pro místní rozvoj rozděluje z fondů EU, v regionech pomáhat. Díky modernizaci staré knihovny vznikl bezbariérový prostor, který bude sloužit také jako komunitní a vzdělávací centrum. Přeji knihovně mnoho spokojených návštěvníků a vášnivých čtenářů. Jako vystudovaný knihovník jsem z výsledku opravdu nadšený, ohodnotil výsledek rekonstrukce ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš, jeden z prvních návštěvníků rekonstruované knihovny.*

ZUZANA ŠIMÁČKOVÁ

| zsimačkova@mk-roudnice.cz

Foto: archiv Knihovny E. Špindlera

Knihovna 21. století v Chomutově vzniká z bývalých lázní

V Chomutově došlo počátkem letošního roku k vyhodnocení architektonické soutěže, jejímž předmětem byla konverze objektu dlouhé roky nevyužívané budovy městských lázní na moderní knihovnu. Ta se stane v průběhu několika let významným centrem společenského a komunitního života města.

Vnější vzhled plánované budovy po přestavbě

Vizualizace: studio Boele

Využití objektu, který byl uzavřen v roce 2012 po zprovoznění nového plaveckého areálu, bylo předmětem řady diskusí mezi politickou reprezentací města i širokou veřejností. Ačkoliv bylo o vybudování městských lázní s padesátimetrovým bazénem rozhodnuto v roce 1961, došlo v období plánované ekonomiky ke slavnostnímu otevření teprve na podzim roku 1980. Za tři desetiletí, během nichž byly v provozu, se staly vyhledávaným místem relaxace a odpočinku nejen mezi obyvateli Chomutova, mezi nimiž stále rezonují vzpomínky na chvíle, které zde v minulosti s oblibou trávili.

Současná knihovna sídlí v jezuitském areálu v samém centru města. Jedná se o architektonicky nejcennější část Chomutova s velmi snadnou dostupností. Umístění v památkově chráněných budovách však limituje možnost jakýchkoliv úprav, jež by odpovídaly trendům v moderním knihovnictví. Studie, kterou vedení města nechalo zpracovat renomovaným architektonickým studiem Vrtiška–Žák a jejímž cílem bylo zpracování analýzy stavu města, jeho potřeb a budoucí vize na oživení středu města, doporučila objekt bývalých lázní zachovat a zřídit v něm multifunkční centrum s městskou knihovnou.

Foto: D. Černý

Současný stav nevyužívané budovy městských lázní

Na uvedenou studii navázala následná architektonická soutěž, z níž později vzešel vítězný návrh na konečnou podobu přestavby. Předsedou odborné poroty byl architekt David Vávra, knihovnickou veřejnost pak zastupoval Tomáš Řehák, ředitel Městské knihovny v Praze a předseda Sdružení knihoven ČR. O soutěž projevili

zájem nejen architekti z České republiky, ale rovněž mezinárodní týmy, v nichž byli zastoupeni tvůrci z Anglie, Švýcarska nebo Nizozemska.

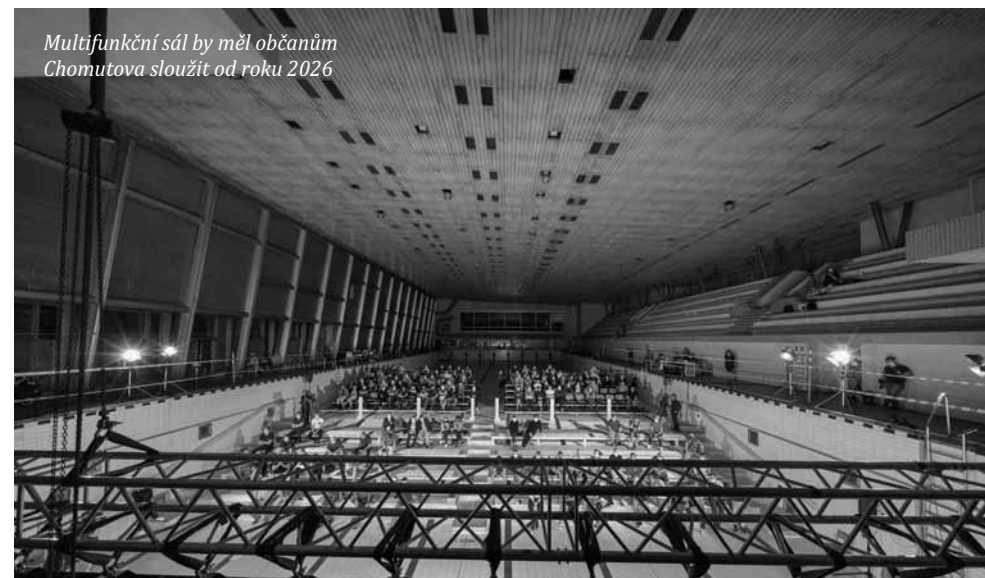
Z doručených návrhů vybrala porota projekt kreativního studia Boele, které založili v Praze a Londýně architekti Pavel Fajfr a Petr Šuma. Ti ve svém návrhu respektovali původní architektonické hodnoty i celkový vzhled brutalistní budovy. Dominantní prostor bude sloužit v souladu s původní ideou jako jednotlivá oddělení knihovny. Návštěvník zde však rovněž nalezne ve městě dosud chybějící multifunkční sál pro dvě stovky diváků, rozsáhlou dětskou hernu, výtvarné ateliéry, polytechnické dílny či kavárnu.

Odbornou i laickou porotu oslovilo nešední řešení interiéru unikátního prostoru. Do něj vstoupili autoři návrhu v místě původní bazénové haly lehkou dřevěnou přístavbu, která zachovává velkorysost celého rozsáhlého objektu. Vzniknou tak dvě nadzemní patra, v nichž budou umístěna oddělení naučné literatury a literatury pro děti a mládež. Ta nabídne i dostatek míst pro individuální studium a četbu.

Součástí projektu je i řešení situace v těsném sousedství objektu, který se nachází na okraji městského parku. I jeho nejbližší okolí by tak mělo nabídnout zázemí především pro relaxační a odpočinkové aktivity. Veřejnosti by se měla nová knihovna otevřít ve druhé polovině roku 2026.

BEDŘICH FRYČ

reditel@chomutovskaknihovna.cz

Multifunkční sál by měl občanům Chomutova sloužit od roku 2026

Vizualizace: studio Boele

Anketa – 75 let časopisu Čtenář

75

Jak by měl podle vás vypadat ideální knihovnický časopis? Jak hodnotíte zaměření a obsah časopisu Čtenář?

→ Vnější stránka – velikostně A5 barevný, šokující obálka, hodně ilustračních fotografií, moderní až experimentální font a grafika celkově.

Obsahově – největší část by měla být věnována věcem týkajícím se činnosti veřejných knihoven, např. pravidelné rubriky o současné literatuře třeba formou konfrontace (z pohledu knihovníků a z pohledu literárních vědců), takové diskuzní fórum; jako vykopávací platformu bych viděla ceny Magnesia Litera. Dále rozhovory se zajímavými lidmi z oblasti knižní, hudební nebo knižně výtvarné kultury; reportáže z inspirativních knihoven nebo ze zajímavých knihovnických akcí. Neměly by chybět články týkající se sebevzdělávání v oblasti lidských zdrojů, vedení týmu či práce se čtenářem. Rubrika věnující se historii knihoven a knihovnictví by se měla zaměřovat na neotřelá témata (takové knihovnické drby), knihovnická legislativa by měla být vysvětlena jasně a nabídnout i návody k použití v jednotlivých typech knihoven. Velký potenciál vidím v odnímatelné středové příloze pro nyní populární výtvarné dílničky v knihovnách: ucelené cykly šablon a příkladů. Upřednostňovala bych pestrost článků před monotematickými čísly.

→ Čtenáře čtu pravidelně, někdy články odpovídají mému zájmu, jindy jen prolisují. Je určitě těžké psát pro tak širokou knihovnickou společnost.

Co hodnotím kladně, jsou především:

— cykly o zahraniční literatuře daného jazyka nebo oblasti (naposledy skvělá jihoamerická literatura);

— příklady dobré praxe z ČR a ze světa;

— informace o zajímavých venkovských knihovnách.

Redaktoři by si měli dát pozor na srozumitelnost obsahu pro praktického knihovníka – některé odborné články z oblasti digitalizace, historických fondů či legislativy svou formou či jazykem míjejí ty, pro které jsou určeny, proto je lepší tato témata zpracovávat formou reportáže či rozhovoru než jako články odborníků.

LENKA PRUCKOVÁ, Knihovna města Olomouce

→ Měl by to být měsíčník, měl by být na papíře, menší formát, měl by obsahovat důležitější aktuality z oboru, ale nejen z něj – i z těch příbuzných, měl by mít vysoce kvalitní sazbu a výbornou jazykovou úroveň, měl by mít obrázky... Prostě něco jako Čtenář.

→ Čtenář je svého druhu jediné tištěné oborové periodikum celostátního dosahu, takže přirozeně cílí na co nejširší „publikum“, což je podle mého názoru v pořádku a odpovídá tomu volba rubrik a témat článků. Vzhledem ke své papírové formě dobře plní archivační roli a jednoduše se v něm vrací zpět. Dokážu si asi představit kvalitnější grafické a typografické zpracování. Čtenář je pro mne stálíci v oblasti knihovnického oborového tisku.

JAN KAŇKA, Knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR.

■ V Chorvatsku proběhl projekt, který zkoumal, jakým způsobem posuzují důvěryhodnost informací studenti středních škol a jak je využívají při rozhodování v každodenním životě. Výsledky prozradily, že studenti preferovali využívání mezilidských informačních zdrojů. Získané informace byly považovány za důvěryhodné, když byl zdroj charakterizován atributy jako odbornost, znalosti a přesnost. Dalšími ukazateli byly osobní důvěra a kvalita vztahu se zdrojem. Současná doba je přehlcena informacemi a mladí lidé získávají informace ze širokého spektra zdrojů různé důvěryhodnosti. Velká část jejich interakce s informacemi se odehrává na mobilním telefonu a napříč platformami sociálních médií. Studie provedené během posledních desetiletí ukazují, že mladí lidé nevyhledávají, nevyhodnocují a nevyužívají informace efektivně. Knihovníci jim mohou pomoci při orientaci ve složitém informačním prostředí a při rozhodování, zda dané informace lze důvěřovat. Rozhodnutí každodenního života vycházejí ze situací v různých oblastech života a vhodné informace pomáhají činit rozhodnutí, která nám zajistí lepší výsledky. Posuzování důvěryhodnosti je běžnou lidskou činností a pokračující proces, který lidé neustále opakují. Je však vysoce subjektivní a záleží na znalostech a zkušenostech každého jedince.

(IFLA Journal – Volume 49, March 1, 2023, s. 52–60)

■ Státní knihovna v Berlíně má nejrozsáhlejší sbírky dokumentů z Kambodže v původním khmerském jazyce v celé Evropě. Z celkového počtu svazků této kolekce v rozsahu 5000 dokumentů je jich 3000 v khmerštině. Většina knih pochází ze sbírky khmeristy Rúdigerera Gaudese, který vystudoval tibetologii na univerzitě v Lipsku, vyučoval na univerzitě v Phnom Penh a začal se tam intenzivně zabývat kambodžskou kulturou a jazykem. Jeho dvousvazkový khmersko-německý slovník z roku 1985 je jediný svého druhu a je velmi využíván. Sbírkou obsahuje také řadu románů v khmerštině. Témata jsou láska a život v dobách občanské války. V období Rudých Khmerů v letech 1975–1979 se v knihách objevuje politická propaganda těchto let. Od 90. let 20. století se začaly vydávat znovu starověké khmerské romány, ale také díla nejneprodnější spisovatelky Mao Samnang nebo díla mladých spiso-

vatelů. Knihovna postupně také doplnila sbírku o díla šedé literatury (publikace nevládních organizací, ale také zprávy, právní texty, statistiky a výzkumné zprávy vydávané univerzitami a dalšími vědeckými organizacemi). Státní knihovna v Berlíně má kompletní vydání díla *Tripitaka* v khmerském překladu. Tento dotisk z roku 1994 prvního vydání vydaného Budhistickým institutem v roce 1969 vydal Japonský budhistický výbor pro pomoc v Japonsku. Knihy se vydávaly pro kambodžské uprchlíky v táborech na thajském území – táborech, které vznikly v důsledku vypuknutí občanské války po pádu Rudých Khmerů v roce 1979. Vyšly budhistické texty, veršovaná literatura, texty o astrologii, gramatice a metrice. (*Bibliotheksmagazin, Jahrgang 18, Ausgabe 52, Nr. 1, April 2023, s. 20–23*)

■ Analýza školního čtení na Slovensku prokázala nejčastější problémy vyučování literatury v současné škole, které se podílí na zvýšeném nezájmu o čtení a literaturu. Na prvním místě se objevil obsah, který žáci vnímají jako nezajímavý, vzdálený od schopností, zájmů a zkušeností čtenářů. Texty jsou nepřiměřené věku, témata nepřitažlivá a výběr žánrů nevhodný. Mnoho textů bez možnosti hlubšího zážitku a ponoru do nich. Jediná, většinou učitelem řízená interpretace. Žáci nemají dostatek prostoru na vlastní čtení, zejména na střední škole se s textem setkávají pouze doma a prostřednictvím knižní interpretace. Kritizuje se také literárněhistorický postup poznávání literatury, což je i na střední škole absolutně proti psychomentální výbavě dospívajícího, učí se o literatuře, která je tematicky, žánrově a zejména jazykově vzdálená současné mládeži a jejím potřebám. Problémem je také předidaktizovanost učebnic (méně čtení a více práce s textem, hledání uměleckých prostředků bez porozumění, jak fungují v textu) a absence rozhovorů, během nichž by žáci objevovali odkazy pro svůj život a prostor na vlastní názory. Důležitou roli ve škole má motivace ke čtení a práci s textem, důraz na dialogičnost, otevřenost, autentičnost a aktualizaci čteného. V rámci tohoto procesu je nutné upřednostňovat jakékoliv čtení, společné, individuální, hlasité, tiché, ve dvojici, aby se stalo součástí životní zručnosti. (*Knižnica – ročník 23, číslo 1, 2023, s. 46–50*)

Před 100 lety, **2. 7. 1923**, se narodila polská básnička **Wisława Szymborska** († 2012), nositelka Nobelovy ceny za literaturu (1996); z jejího díla vyšly česky výběry *V Hérakleitově řece* a *Konec a počátek* a v jednom svazku sbírky *Okamžik, Dvoječka a Tady*.

Před 40 lety, **2. 7. 1983**, zemřel český spisovatel **Vladimír Neff** (* 1909), autor románové pentologie *Sňatky z rozumu*, *Císařské fialky*, *Zlá krev*, *Veselá vdova a Královský vozataj* o osudech dvou pražských měšťanských rodů Bornů a Nedobylů, odehrávající se od poloviny 19. století až po druhou světovou válku, podle níž vznikly úspěšné seriály; dále napsal např. romány *Třináctá komnata*, *Srpnovští páni*, *Trampoty pana Humbla* nebo historicko-dobrodružnou trilogii ze 17. století *Královniny nemají nohy*, *Prsten Borgiů* a *Krásná čarodějka*; je také autorem knihy *Filosofický slovník pro samouky neboli Antigorgias*.

Před 140 lety, **3. 7. 1883**, se v židovské rodině v Praze narodil **Franz Kafka** († 1924), německy píšící spisovatel, dnes jeden z nejproslulejších autorů světové literatury. Za svého života však publikoval jen malý zlomek díla, vše ostatní vycházelo až po jeho předčasně smrti, a to zejména péčí jeho přítele Maxe Broda, který nedodržel Kafkovu prosbu, aby všechna jeho díla zničil. Naopak, dnes vedle povídek a románů čteme i Kafkovy deníky a korespondenci, především s jeho snoubenkou Felicí nebo s přítelkyní Milenou Jesenskou, ale také s rodinou a přáteli. Mnohá díla zůstala nedokončena, mezi nimi i nejznámější romány *Proces* a *Zámek*. Dále jmenujme např. román *Nezvěstný (Amerika)* či povídky *Proměna*, *Venkovský lékař*, *Popis jednoho zápasu*, *Ortel*, *V kárném táboře* a další. V letech 1997–2007 vyšlo jeho dílo poprvé kompletně česky (13 svazků spisů v Nakladatelství Franze Kafky).

Před 130 lety, **6. 7. 1893**, zemřel francouzský spisovatel **Guy de Maupassant** (* 1850), autor slavného, několikrát zfilmovaného románu *Miláček* a povídky *Kulička*; dále napsal romány *Jeden život*, *Mont-Oriol*, *Naše srdce*, *Petr a Jan* a *Silná jako smrt*.

Před 95 lety, **10. 7. 1928**, se narodil český básník **Karel Šiktanc** († 2021), zatím jediný dvoji-

násobný nositel Ceny Jaroslava Seiferta (1989 a 2011), dále Státní ceny za literaturu (2000) a Ceny Magnesia Litera za sbírku *Zimoviště* (2004); autor básnických knih *Adam a Eva*, *Český orloj*, *Jak se trhá srdce*, *Srdce svého nejez*, *Ostrov Štvanice*, *Hrad Kost*, *Šarlat*, *Vážná známost*, *Nesmír* aj.

Před 20 lety, **16. 7. 2003**, zemřela kanadská spisovatelka amerického původu **Carol Shieldsová** (* 1935), autorka románu *Deníky tesané do kamene*, za který získala Pulitzerovu cenu, Národní knižní cenu kruhu kritiků, kanadskou Governor General's Award a nominaci na Man Bookerovu cenu; česky vyšel ještě román *Ledaže*.

Před 130 lety, **19. 7. 1893**, se narodil ruský básník, prozaik a dramatik **Vladimír Majakovskij** († 1930), zakladatel ruského futurismu, autor poem *150 000 000*, *Vladimír Iliič Lenin*, *Vojna a svět*, *Člověk*, *Miluji* nebo *Misteria Buffa* či dramatu *Štěnice*.

Před 95 lety, **20. 7. 1928**, se narodil český prozaik, dramatik a básník **Pavel Kohout**, autor řady románů a autobiografií (*Z deníku kontrarevolucionáře aneb Životy od tanku k tanku*, *Bílá kniha o kauze Adam Juráček*, *Katyně*, *Nápady svaté Kláry*, *Kde je zakopán pes*, *Hodina tance a lásky*, *Sněžím*, *Hvězdná hodina vrahů*, *Můj život s Hitlerem*, *Stalinem a Havlem* aj.) a mnoha her i dramaturgií (např. *Záříjové noci*, *Taková láska*, *Třetí sestra*, *Válka s mloky*, *August August, august*, *Pat aneb Hra králů*, *Ubohý vrah*, *Amerika*, *Marie zápasí s anděly*, *Marast*, *Ruleta*, *Ecce Constantia*, *Kyanid o páté*, *Nuly*, *Malá hudba moci* aj.); vedle Karla Čapka je zatím jediným českým dramatikem, jehož hra byla uvedena na Broadwayi (dramatizace povídky Leonida Andrejeva *Ubohý vrah*).

Před 90 lety, **20. 7. 1933**, se narodil americký prozaik a dramatik **Cormac McCarthy**, nositel Národní knižní ceny za román *Všichni krásní koně* a Pulitzerovy ceny za *Cestu*, autor předlohy k oscarovému filmu *Tahle země není pro starý*; dalšími romány jsou *Strážce sadu*, *Vnější tma*, *Dítě Boží*, *Suttree*, *Krvavý poledník*, *Hranice* a *Města na planině*. Všechny vyšly i v češtině. Patří k nejvýznamnějším a nejlepším americkým spisovatelům druhé poloviny 20. století.

Portréty archiv autora

Foto: archiv Knihovny Ervína Špindlera

Příběh rekonstrukcí Knihovny E. Špindlera v Roudnici nad Labem s. 234–235

← Opravená fasáda budovy na Karlově náměstí
↓ Nový výpůjční pult

← Víceúčelový prostor pro kulturní program a přednášky

Chodba po rekonstrukci →

Knihovna 21. století v Chomutově vzniká z bývalých lázní s. 236–237

Budoucí podoba nové budovy →
↓ Vizualizace interiéru Vizualizace: studio Boele

← Současný stav vstupní haly... Foto: D. Černý
... a její stav po přestavbě ↑ Vizualizace: studio Boele

DEKOROVÉ FÓLIE

SNADNÝ REDESIGN INTERIÉRU VAŠÍ KNIHOVNY

SAMOLEPÍCÍ DEKOROVÉ FÓLIE
Raven DecoFilms

**Nevyhazujte.
Renovujte!**

Rychlá a snadná obnova vzhledu
interiéru a vašeho nábytku.

Více než 200 vzorů fólií
dostupných k redesignu interiéru.

Nabízíme Vám praktickou a inovativní
změnu interiéru nebo nábytku ve vaší
knihovně pomocí velmi kvalitních fólií
v různých imitacích (dřevo, kůže, kámen,
látka, kov, barva apod.), které působí
dobře vizuálně a zároveň reprodukuje
pocit přírodních materiálů i na dotek.

Ukázka realizace redesignu židlí
polepem dekorovou fólií pro
Krajskou vědeckou knihovnu v Liberci.

Kde všude lze použít dekorové fólie Raven DecoFilms?

www.folienaokna.cz, tel.: 727 944 618